

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Alena MELICHAROVÁ

ZKRÁCENÁ ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Praha, duben, 2007

*Alena Melicharová
Rohovládova 2241
288 02 Nymburk*

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, dne 30. 4. 2007

Alena Melicharová

OBSAH

OBSAH.....	1
ÚVOD.....	2
1. PLATEBNÍ ROZKAZ.....	4
1.1. Průběh rozkazního řízení.....	5
1.2. Doručování platebního rozkazu.....	10
1.2. Odpor a odvolání.....	12
2. SMĚNEČNÝ A ŠEKOVÝ PLATEBNÍ ROZKAZ.....	18
2.1. Doručování.....	21
2.2. Listiny nutné pro uplatnění nároku.....	23
2.3. Námitky a odvolání.....	27
3. ŘÍZENÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYDÁNÍ ROZSUDKU PRO UZNÁNÍ.....	32
3.1. Uznání nároku.....	33
3.2. Fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř.	35
3.3. Nepřípustnost vydání rozsudku pro uznání.....	38
3.4. Rozhodnutí.....	38
3.5. Opravné prostředky.....	40
4. ŘÍZENÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYDÁNÍ ROZSUDKU PRO ZMEŠKÁNÍ.....	43
4.1. Omluva žalovaného.....	45
4.2. Nepřípustnost vydání rozsudku pro zmeškání.....	47
4.4. Rozhodnutí.....	48
4.5. Opravné prostředky.....	52
4.5. Zrušení rozsudku pro zmeškání.....	53
ZÁVĚR.....	55
LITERATURA.....	58

ÚVOD

Za zkrácená řízení bývají považována řízení rozkazní (předcházející vydání platebního či směnečného a šekového platebního rozkazu) a rovněž řízení předcházející vydání rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Všechna tato rozhodnutí byla do civilního procesu zavedena jako prostředek urychlování a zjednodušení postupu soudního rozhodování v zákonem přesně vymezených případech.

Platební rozkaz je jedním z výrazů snahy o urychlování a větší efektivitu civilního soudního řízení, a to zejména v oblasti obchodních a finančních vztahů, který umožňuje pružnější řešení sporů o peněžní nároky, jeví-li se tyto jako dostatečně zřejmé, a proto nemůže být považován za institut okrajový. Soudu je zde sice dána možnost rozhodnout pouze na základě skutečností obsažených v žalobě, ale žalovaný není účinné obrany proti vydanému platebnímu rozkazu zbaven. Stále mu zůstává zachována možnost rozhodnutí zvrátit, pouze se odsouvá do stadia po jeho vydání, kdy záleží zcela na vůli žalovaného, zda proti vydanému platebnímu rozkazu podá v zákonem stanovené lhůtě odpor (v případě směnečného platebního rozkazu námitky), anebo zda uloženou povinnost akceptuje.

Průběh řízení je rovněž zjednodušen v případech, kdy dojde k uznání nároku žalovaným, nebo ke zmeškání žalovaného. I zde soud rozhoduje aniž by zjišťoval skutkový stav věci a jsou-li splněny zákonné předpoklady, není již třeba přednesu účastníků nebo dokazování a řízení je ukončeno vydáním rozsudku pro uznání či rozsudku pro zmeškání (kontumačního rozsudku). Zvláštností těchto rozsudků je zejména skutečnost, že se opírají výhradně o dispozitivní procesní úkon jedné strany a jakmile dojde k zákonem předpokládanému projevu vůle, musí soud určeným způsobem rozhodnout.

V souvislosti s vydáváním platebních rozkazů nebo rozsudků pro uznání a pro zmeškání se často vyskytuje otázka, zda je takový typ rozhodování v souladu s právem žalovaného na spravedlivý proces. Proti zkrácenému řízení, v němž se soud nezabývá podrobným zkoumáním rozhodných skutečností je především namítáno, že vydání exekučního titulu je porušením principu právního státu, který

by měl garantovat alespoň minimum věcné správnosti soudního rozhodování. S těmito argumenty ale nelze souhlasit zejména proto, že žalovanému jsou zákonem poskytnuty účinné prostředky obrany a pokud žalovaný, který byl o následcích vydání platebního rozkazu náležitě poučen, proti němu odpor nepodá, lze předpokládat, že nedisponuje žádnými argumenty, které by mohl ke své obraně účinně použít. Rozhodování formou platebního rozkazu nicméně bezesporu klade vyšší důraz na procesní aktivitu účastníků řízení.

Obdobně je tomu i u rozsudku pro zmeškání, kdy nelze považovat za porušení práva na spravedlivý proces, vydá-li soud rozsudek pro zmeškání a využije tak zákonného nástroje určeného k tomu, aby postihl toho účastníka řízení, jenž neposkytuje v řízení potřebnou součinnost. Zároveň je ale třeba, aby soudy při rozhodování tímto způsobem braly v úvahu i další subjektivní okolnosti, které mohly takovému chování žalovaného předcházet, a to zejména procesní aktivitu žalovaného (zda se vyjádřil k podané žalobě, zda navrhl důkazy ke své obraně a podobně). K vydání kontumačního rozsudku by tedy soud měl přistupovat jen v takových případech, v nichž nezájem na straně žalovaného je zřejmý, kdy je žalovaný skutečně nečinný nebo se odmítá aktivně podílet na soudním procesu či úmyslně soudní řízení protahuje.

Účelem zkrácených řízení je zejména nabídnout soudům rychlejší způsob řešení sporů v zákonem přesně stanovených případech, aniž by byl žalovaný zbaven možnosti se proti takto vydanému rozhodnutí bránit použitím některého ze zvlášť vymezených opravných prostředků.

1. PLATEBNÍ ROZKAZ

Platební rozkaz je jedním ze způsobů meritorního vyřízení před soudem uplatněného nároku. Jak uvádí Komentář k občanskému soudnímu řádu¹, není z tohoto hlediska rozdílu mezi platebním rozkazem a jinými formami rozhodnutí ve věci samé, tj. rozsudkem, rozsudkem pro uznání, rozsudkem pro zmeškání a usnesením (schválením smíru). Spojuje-li tedy zákon účinky pravomocného platebního rozkazu s účinky pravomocného rozsudku, vyjadřuje jen to, že žalovaný (třebaže platební rozkaz byl vydán bez slyšení stran jen na základě skutkových tvrzení žalobce) tím, že proti němu nepodal odpor, vyjádřil vůli podrobit se rozhodnutí soudu o povinnosti zaplatit peněžité plnění. Vzhledem k tomu, že právní moc rozsudku soudu prvního stupně zákon vždy spojuje s neexistencí odvolání, tedy s rozhodnutím účastníka podrobit se rozhodnutí soudu, neexistuje rozdíl mezi účinky pravomocného rozsudku a účinky platebního rozkazu, proti němuž nebyl podán odpor. Autoři Komentáře se rovněž domnívají, že složité teoretické úvahy na téma, zda je rozdíl mezi právní mocí rozhodnutí a účinky pravomocného rozhodnutí nemají žádný praktický význam, neboť z hlediska účinků právní moci a vykonatelnosti není rozdílu mezi rozsudkem a platebním rozkazem, případně i jinými formami rozhodnutí ve věci samé.

Platební rozkaz je tedy zvláštní formou rozhodnutí, jíž zakotvuje ustanovení § 172 až § 174 o.s.ř.. Jak se vyslovil i Nejvyšší soud², jeho úprava není zjevně komplexní a proto tam, kde výslovnou odpověď na některou otázku nepodává, je nutné se obracet k ustanovením, jež upravují institut rozhodnutí jiných, jmenovitě rozsudku nebo usnesení³. V daném případě se Nejvyšší soud zabýval rovněž otázkou, které náležitosti písemného vyhotovení platebního rozkazu jsou povinné, aby šlo o platební rozkaz jako rozhodnutí soudu a tudíž i podkladový titul pro exekuci. V ustanovení § 17 Instrukce Ministerstva

¹ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 615.

² Nejvyšší soud ČR, Jc 175/2005, 20 Cdo 891/2004, Soudní judikatura, 2005. č. 11, s. 852 a n.

³ Instituty rozsudku a usnesení upravuje o.s.ř. v ustanoveních § 152 a násl. a §167 a násl. O těchto souvislostech svědčí i názory vtělené do odůvodnění Vrchního soudu v Praze ze dne 22.2.2001, sp. zn. 9 Cmo 561/2000, uveřejněného pod č. 10/2002 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

spravedlnosti⁴ se uvádí, že náležitostí stejnopisu soudního rozhodnutí je uvedení jména, příjmení (akademického titulu) a funkce toho, kdo písemnost podepsal se zkratkou „v.r.“ a připojení doložky „Za správnost vyhotovení“ s uvedením jména a podpisu vedoucího kanceláře nebo jím zmocněného pracovníka. Pokud by v doložce „za správnost“ podpis chyběl, tento nedostatek by byl pouze důvodem k postupu podle ustanovení § 164 o.s.ř., směřujícímu k opravě, jež se netýká výroku usnesení.

Pochybnosti o tom, jak má soud postupovat, obsahuje-li platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) chyby v psaní a počtech nebo jiné zřejmé nesprávnosti, byly odstraněny novelou občanského soudního řádu, provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. tak, že ustanovení § 174 bylo doplněno o odstavec 4 a znění ustanovení § 175 odst. 2. bylo změněno. Současná právní úprava tedy výslovně stanoví pro případ nutných oprav platebního rozkazu použití ustanovení § 164 o.s.ř.. Jak uvádějí i autoři Komentáře občanského soudního řádu⁵, případný nesoulad mezi žalobním návrhem, tak jak o něm bylo platebním rozkazem rozhodnuto, a písemně vyhotoveným platebním rozkazem lze řešit za použití opravného usnesení podle § 164 o.s.ř.

1.1. Průběh rozkazního řízení

Místní příslušnost k projednávání věci je upravena zejména v ustanovení § 84 o.s.ř. a následujících. K řízení je příslušný zásadně obecný soud žalovaného, a to bez ohledu na to, zda se jedná o řízení obecné či rozkazní. Dle ustanovení § 105 odst. 1 o.s.ř. zkoumá soud místní příslušnost před započatím jednání ve věci samé a později jen k námitce účastníka, pokud tato byla uplatněna při prvním úkonu, který mu přísluší.

Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. bylo ustanovení § 105 odst. 1 doplněno tak, že zásada vyloučení přezkumu místní nepřislušnosti po vydání rozhodnutí v případě platebního rozkazu neplatí. Jak

⁴ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001 – Org., kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

⁵ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 611.

uvádí R. Pelikánová⁶, vyskytovaly se dříve i opačné názory založené na účinku odporu jako prostředku pro „smazání“ dosavadního rozkazního řízení, a tudíž opětovně umožňující přezkoumání místní příslušnosti, které ale neobstály. V soudní praxi se stalo nesporným, že platební rozkaz může soud vydat až po přezkoumání své místní příslušnosti, a že tedy po vydání platebního rozkazu je vznášení námitky místní nepříslušnosti irelevantní. Obdobně stanoví i usnesení Městského soudu v Praze z roku 1996.⁷

Pokud soud vydá platební rozkaz a tento bude posléze zrušen pro nedoručitelnost, případně účinky podaného odporu, má soud právo zkoumat svou místní příslušnost před tím, než začne jednat ve věci samé. Také účastníku náleží námitka místní nepříslušnosti, ovšem nejpozději při prvním procesním úkonu, kterým se na soud obrací po podání odporu anebo po zrušení platebního rozkazu soudem.⁸

Místně příslušným k vydání směnečného (šekového) platebního rozkazu je vedle obecného soudu žalovaného (§ 84 až § 86 o.s.ř.) rovněž soud na výběr daný podle § 87 písm. e) o.s.ř., tedy krajský soud v jehož obvodu je platební místo. Platebním místem může být to, které je vyjádřeno přímo na směnce, dále zákonné platební místo, případně platební místo vyplývající z domicilu.

Rovněž je třeba zmínit dikci ustanovení § 89a o.s.ř., kde se pro obchodní věci stanoví možnost účastníků řízení dohodnout se písemně na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, pokud zákon nestanoví příslušnost výlučnou. Taková smlouva nebo její ověřený opis pak musí být doložen již v žalobě, případně v návrhu na zahájení řízení.

K řízení v prvním stupni jsou dle kogentního ustanovení § 9 o.s.ř. věcně příslušné okresní soudy a v některých obchodních věcech soudy krajské. To platí i pro rozkazní řízení. Soudu je pak umožněno zkoumat svou věcnou příslušnost kdykoliv v průběhu řízení. Ustanovení § 9 odst. 3 písm. p) o.s.ř. stanoví příslušnost krajských soudů jako soudů prvoinstančních pro rozhodování sporů

⁶ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s. Praha, 2000. s. 16.

⁷ Městský soud v Praze. Usnesení 20 Co 94/96. Právní rozhledy, 1996. č. 11, s. 528a n.

Dle tohoto usnesení dochází vydáním platebního rozkazu k projednání věci bez jednání, proto po jeho vydání nemůže již soud z vlastní iniciativy zkoumat svoji místní příslušnost k řízení, nýbrž může tak učinit jen k námitce účastníka, vznesené při prvním úkonu, který mu přísluší.

⁸ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 610.

v obchodních věcech týkajících se směnek, šeků a jiných cenných papírů, derivátů a jiných hodnot, které jsou obchodovatelné na českém kapitálovém trhu, tedy i sporů z vydaných směnečných a šekových platebních rozkazů.

Jak uvádí Pelikánová⁹, není pro zařazení právního vztahu do některé z „obchodních“ kategorií rozhodné to, jak je diferencována věcná příslušnost, nýbrž obsah právního vztahu. Obchodními věcmi tedy nejsou jen věci uvedené v § 9 odst. 3 a 4 o.s.ř., ale i ty věci hmotněprávně obchodní, v nichž rozhodují okresní soudy. Aplikace rozlišení kauzální věcné příslušnosti narážela na značné množství nejasností a rozporů. Pelikánová zmiňuje případy, kdy soud prvostupňový shledal příslušným obecný okresní soud a odvolací soud prohlásil za příslušný krajský obchodní soud a naopak. Podle autorky se ale judikatura i oficiální výklady ohledně kauzální věcné příslušnosti soudů a determinace pojmu „obchodní věci“ již víceméně ustálila.

Specifická úprava rozkazního řízení stanoví dvě negativní podmínky, které vylučují, aby se ve věci rozkazní řízení konalo. První z nich je skutečnost, že se jedná o věc, ve které jedná a rozhoduje senát. Ustanovení § 36a o.s.ř. stanoví, že v řízení před okresním osudem jedná a rozhoduje senát ve věcech pracovních a ve věcech, o nichž to stanoví zákon. V ostatních věcech pak jedná a rozhoduje samosoudce stejně jako v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně. Platební rozkaz tedy nelze vydat zejména ve sporech pracovněprávních.

Zákon 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících dále v ustanovení § 9 výslovně specifikuje, že v občanském soudním řízení může určité úkony soudu prvního stupně provádět i vyšší soudní úředník. Obdobně jsou tyto pravomoci vymezeny i v ustanovení § 6 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, jenž stanoví jednoduché úkony vykonávané justičními čekateli, soudními tajemníky a vedoucími kanceláře. V řízení o návrzích na vydání platebního rozkazu mohou vyšší soudní úředníci, justiční čekatelé a soudní tajemníci navrhané platební rozkazy vydávat a v těchto případech i rozhodovat o opožděně podaných odporech a o zrušení platebního rozkazu, který nelze doručit. Podmínkou ovšem je, aby bylo vydání platebního rozkazu žalobcem v podání výslovně požadováno.

⁹ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s. Praha, 2000. s. 14.

Zde je možno spatřovat další z procesněprávních rozdílů mezi platebním rozkazem podle § 172 o.s.ř. a platebním rozkazem směnečným a šekovým. Směnečný a šekový platební rozkaz je oprávněn vydat pouze soudce. Úprava se pak shoduje s obecnou úpravou rozkazního řízení v tom, že se tak stane bez nařízení jednání a bez slyšení žalovaného.

Druhou negativní podmínkou je neznámé místo pobytu žalovaného nebo nutnost doručování do ciziny. Dle ustanovení § 172 odst. 2 písm. b) o.s.ř. nelze platební rozkaz vydat není-li znám pobyt žalovaného a § 172 odst. 2 písm. c) o.s.ř. má-li být platební rozkaz žalovanému doručen do ciziny.

Další negativní podmínkou byla i výše vymáhané částky, která se ovšem v platném občanském soudním řádu nevyskytuje a vydání platebního rozkazu již není výši žalované částky nijak omezeno¹⁰.

Současná právní úprava zahrnuje dále dva předpoklady nutné k tomu, aby platební rozkaz mohl být vydán. Prvním z nich je skutečnost, že žalobní návrh musí znít na zaplacení peněžní částky. Výše finančního limitu prodělala kontinuální vývoj od maximální žalovatelné částky 1000,- Kčs v roce 1963, poslední limit byl zrušen novelou občanského soudního řádu v roce 1993 a v současné době lze tedy požadovat vydání platebního rozkazu v neomezené výši.

Druhým podstatným předpokladem je, aby nárok žalobce vůči žalovanému vyplýval ze skutečností žalobcem uvedených. Tato podmínka byla do občanského soudního řádu doplněna novelou roku 1973. Vzhledem k tomu je třeba věnovat náležitou pozornost žalobě, ve které je vydání platebního rozkazu přímo navrhováno a uvést všechny skutečnosti, z nichž uplatněné právo vyplývá.

Na rozdíl od tradičních úprav je rozhodnutí o žalobě formou platebního rozkazu řízením nepřilíš formálním. Chybí především typická podmínka, tj. žalobcův výslovný návrh na vydání platebního rozkazu. Je věcí úvahy soudu, zda

¹⁰ Jak uvádí R. Pelikánová, původní český občanský soudní řád z roku 1963 připouštěl rozkazní řízení jen pro vymáhání částek nepřevyšujících 1000 Kčs, novelou z roku 1973 byl tento limit zvýšen na 5000 Kčs. Novela z roku 1983 tuto hranici ponechala a až novela z roku 1991 ji posunula na 20 000 Kčs (resp. v obchodních věcech na 100 000 Kčs). Do novely z roku 1993 tak bylo možno tím nejrychlejším způsobem vyřídit žaloby na zaplacení peněžité částky do 20 000 Kč, v obchodních věcech do 100 000 Kč a bez omezení pouze ve věcech, kde se zaplacení peněžité částky opíralo o výpis z knih tuzemského peněžního ústavu. Od 1.9.1993 veškerá uvedená omezení odpadla a výše žalované částky již vydání platebního rozkazu neomezuje.

Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s., Praha. 2000. s. 85.

(za splnění ostatních podmínek) vydá platební rozkaz, nebo zda k projednání žaloby, i když je navrženo vydání platebního rozkazu, nařídí jednání. Jestliže žaloba obsahuje návrh na rozhodnutí platebním rozkazem není soud povinen takto rozhodnout, i kdyby byly splněny zákonné předpoklady. Pokud tedy žalobce podá výslovný návrh na vydání platebního rozkazu, jediným přímým důsledkem takového podání bude pouze to, že platební rozkaz může být v takovém případě vydán i justičním čekatelem či soudním tajemníkem.

Nezbytnost uvést v žalobě všechny rozhodné skutečnosti opakovaně zdůraznil i Nejvyšší soud ČR ve svých rozhodnutích,¹¹ když mimo jiné stanovil, že pro vydání platebního rozkazu je předpokladem, aby již v návrhu byl vylíčen skutkový základ uplatňovaného nároku a byly uvedeny veškeré údaje potřebné k tomu, aby platební rozkaz mohl být dostačujícím podkladem pro soudní výkon rozhodnutí. Musí tedy obsahovat přesné označení oprávněného a povinného (žalobce a žalovaného), jasné uvedení obsahu a rozsahu plnění a konkrétní lhůtu ke splnění platební povinnosti.

Jak uvádí i Komentář k občanskému soudnímu řádu¹², závěr, že uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem, předpokládá takové vylíčení rozhodujících skutečností, které soudu umožní žalobcem tvrzený skutkový základ podrobit právnímu posouzení. Jde o vzájemně podmíněný vztah. Jednak musí být skutkové okolnosti vylíčeny tak úplně, aby bylo možno posoudit jaký právní nárok je uplatňován, jednak musí být (z hlediska hypotézy právní normy, kterou soud uvažuje) žalobcem tvrzeny všechny skutečnosti, s nimiž tato norma spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností. Ani platební rozkaz tedy svým způsobem nepostrádá skutkový základ, byť se o něm soud v rozhodnutí nevyslovuje. Tam, kde skutkový základ přímo odůvodňuje zamítnutí žaloby, soud nemůže postupovat jinak, než nařídít jednání. Jestliže je žalobou uplatněno více nároků a skutková tvrzení v žalobě neumožňují závěr, že všechny nároky z nich vyplývají, nelze rozhodnout jen o některých nárocích. V úvahu přichází buď postup podle § 43 o.s.ř., nebo soud může přímo nařídít jednání.

¹¹ Nejvyšší soud, Rc 21/67, Rozsudek 5 Cz 80/66. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1967. č. 3, s. 168.

Nejvyšší soud, Rc 42/75, Rozsudek 3 Cz 5/75. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1975. č. 9, 10, s. 50.

Nejvyšší soud, Rozsudek 1 Cz 18/72. Sborník IV, s. 757a n.

¹² Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 610.

1.2. *Doručování platebního rozkazu*

Vzhledem k povaze platebního rozkazu, který je rozhodnutím vydaným jen na základě tvrzení jedné ze sporných stran, občanský soudní řád předepisuje doručit žalovanému platební rozkaz způsobem, který vylučuje pochybnosti o tom, zda se žalovaný dozvěděl, že bez jednání soudu mu bylo uloženo zaplatit peněžité plnění. Tímto spolehlivým způsobem je jedinečně doručení do vlastních rukou žalovaného. Jakýkoliv způsob náhradního doručení je vyloučen, není proto přípustné doručení fyzické osobě uložením podle § 46 odst. 3 o.s.ř. a právnické osobě uložením anebo fikcí podle § 47 odst. 3 a 4 o.s.ř. Dle ustanovení § 50 o.s.ř. nejde o náhradní doručení v případě, kdy žalovaný přes poučení doručovatele odmítl platební rozkaz přijmout. V takové situaci je platební rozkaz doručen dnem, kdy jeho přijetí bylo odepřeno.

Nelze-li žalovanému platební rozkaz doručit do vlastních rukou, předseda senátu (případně vyšší soudní úředník) jej usnesením zruší v plném rozsahu. Nespornou nevýhodou, jak uvádí ve své stati i R. Kozel,¹³ pak je ta okolnost, že žalobce nemá možnost účinně v žalobě požádat, aby soud platební rozkaz nevydával, i když je vzhledem ke všem okolnostem zřejmé, že se platební rozkaz nepodaří doručit. Záleží tedy zcela na úvaze soudu, zda platební rozkaz i za takové situace vydá. Platební rozkaz, jehož smyslem je soudní řízení urychlit, tak paradoxně soudní řízení zpomaluje, čímž dochází k poškozování zájmů věřitelů, ke zbytečnému vynakládání práce ze strany zaměstnanců soudů a k plýtvání finančních prostředků.

Platební rozkaz lze vydat i proti několika žalovaným. Zákon stojí na zásadě, že v takovém případě musí být řádně, tedy do vlastních rukou, doručeno všem žalovaným. Není-li takto doručeno byť i jedinému žalovanému, předseda senátu (vyšší soudní úředník) přistoupí ke zrušení platebního rozkazu v plném rozsahu a soud následně nařídí jednání.

Občanský soudní řád neobsahuje bližší ustanovení o tom, kdy je splněn předpoklad, že platební rozkaz nelze doručit. Je proto třeba vycházet ze základních

¹³ Kozel, R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích? Právní rádce, 1997. č. 7, s. 6.

zákonných ustanovení a jednotné pravidlo, které by bylo možno aplikovat na všechny případy lze stanovit jen stěží.

První bezvýsledný pokus o doručení zásilky není zásadně důvodem ke zrušení vydaného platebního rozkazu. Je nutné ve smyslu základních ustanovení občanského soudního řádu působit k tomu, aby platební rozkaz byl doručen. Pokud se ovšem, i s použitím dalšího zákonem připuštěného způsobu nepodaří zásilku doručit, je na místě zrušení platebního rozkazu, a to podle ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř.¹⁴

Jestliže není možné zásilku doručit, protože žalovaný na uvedené adrese nebydlí, soud postupuje podle ustanovení § 43 odst. 1 o.s.ř.. Když se i nový údaj o bydlišti žalovaného ukáže nesprávným, pak je zpravidla splněn předpoklad pro závěr o nedoručitelnosti platebního rozkazu a předseda senátu jej usnesením zruší. Pokud žalovaný na adrese uvedené v návrhu bydlí, nebyl však zastížen a vzhledem k tomu, že náhradní doručení podle ustanovení § 46 odst. 3 o.s.ř. není možné, nelze doručení provést. Není též vyloučeno, jak uvádí Pelikánová¹⁵, aby soud učinil sám pokus o doručení na pracovišti žalovaného, pokud je k tomu v návrhu uveden podklad. Podle jejího názoru by případně bylo podle okolností konkrétního případu vhodné, aby soud vyzval žalobce ke sdělení adresy pracoviště žalovaného. Pokud se ani tyto pokusy o doručení nesečkají s úspěchem, je splněn předpoklad pro zrušení platebního rozkazu.

Právní úprava přiznává žalovanému právo podat odpor proti platebnímu rozkazu, ale počítá i s oprávněním žalobce podat odvolání proti výroku o nákladech řízení. Vzhledem k tomu, že soud rozhoduje o nákladech řízení současně s vydáním platebního rozkazu, a platební rozkaz, proti němuž nebyl odpor podán má účinky pravomocného rozsudku, lze dovodit, že je nutné doručit platební rozkaz i žalobci, nikoli však do vlastních rukou.

¹⁴ Vrchní soud v Praze, Usnesení 9 Cmo 374/96. Právní praxe v podnikání, 1997. č. 2, s. 28 a n.

¹⁵ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s., Praha, 2000. s. 121.

1.2. *Odpor a odvolání*

První významná lhůta v rozkazním řízení začíná běžet doručením platebního rozkazu žalovanému. Platný právní řád stanoví, že žalovaný musí do patnácti dnů od doručení platebního rozkazu buď zaplatit žalobci pohledávku a náklady řízení, nebo podat odpor. Tato patnáctidenní lhůta pro podání odporu je lhůtou procesní¹⁶. Odpor je tedy podán včas, je-li poslední den lhůty podán u příslušného soudu, nebo do protokolu u kteréhokoli soudu, nebo odevzdán orgánu, který má povinnost jej doručit.

Výše uvedená patnáctidenní lhůta pro podání odporu může být též přerušena. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí¹⁷ týkajícím se prohlášení konkursu uvedl, že jedním z důsledků prohlášení konkursu je také přerušování řízení, které nastává ze zákona a všechny lhůty stanovené v občanském soudním řádu přestávají tímto okamžikem běžet. Lhůta pro podání odporu proti platebnímu rozkazu vydanému den před prohlášením konkursu a dosud nedoručenému přestane běžet, platební rozkaz nenabude účinnosti a například zpětvzetí žaloby zůstává přípustné.

Pokud je odpor podán pozdě, soud jej dle ustanovení § 174 odst. 3 o.s.ř. odmítne. Pelikánová¹⁸ tvrdí, že ačkoli takovou možnost občanský soudní řád neuvádí, dochází i u odporu k prodloužení patnáctidenní odvolací lhůty v případech, kdy byl podán po uplynutí lhůty proto, že se ten, kdo odpor podává, řídil nesprávným poučením soudu o podání odporu. V takovém případě analogicky dle ustanovení § 204 odst. 2 o.s.ř.¹⁹ je odpor podán včas, je-li podán v té lhůtě,

¹⁶ Úpravu běhu lhůty obsahuje zejména ustanovení § 57 o.s.ř. Do běhu lhůty se nezapočítává den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty. Lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let se končí uplynutím toho dne, který se svým označením shoduje se dnem, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty, a není-li ho v měsíci, posledním dnem měsíce. Lhůta je zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost jej doručit.

¹⁷ Vrchní soud v Praze, 9 Cmo 99/98. Obchodní právo, 1998. č. 6, s. 23.

¹⁸ Pelikánová, R. Platební rozkaz. Linde a.s., Praha, 2000. s. 94.

¹⁹ Ustanovení § 204 odst. 2 se týká podání odvolání. Stanoví se zde, že odvolání je podáno včas tehdy, jestliže bylo podáno po uplynutí patnáctidenní lhůty proto, že se odvolatel řídil nesprávným poučením soudu o odvolání. Neobsahuje-li rozhodnutí poučení o odvolání, o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahuje-li nesprávné poučení o tom, že odvolání není přípustné, lze podat odvolání do tří měsíců od doručení.

o které byl účastník nesprávně poučen. Pokud by platební rozkaz neobsahoval poučení o možnosti podat odpor vůbec nebo by dokonce obsahoval poučení, že proti němu není opravný prostředek přípustný, bylo by možné podat odpor opět analogicky podle úpravy § 204 odst. 2 o.s.ř. ve lhůtě tří měsíců ode dne doručení. Proti usnesení o odmítnutí odporu je odvolání přípustné.

Podle Pelikánové²⁰ je odpor opravným prostředkem svého druhu, což plyne již z jeho zařazení v systematické občanského soudního řádu. Podaný odpor soud zkoumá jen z hlediska jeho včasnosti a zda byl podán oprávněnou osobou. Jinak jeho věcnou či jinou správnost nepřezkoumává. Odpor je tedy neformální procesní úkon příslušející žalovanému, jehož uplatnění má za následek zrušení vydaného platebního rozkazu v plném rozsahu a navrácení řízení do stavu před jeho vydáním. Vzhledem k tomu, že se jedná o úkon neformální, nemusí obsahovat žádné zdůvodnění a dokonce ani nemusí být přesně označen slovem „odpor“. Z tohoto podání musí být pouze zřejmé, kdo jej podává a že jeho obsahem je nesouhlas s vydaným platebním rozkazem, nikoli pouze s výrokem o nákladech řízení. Protože soud posuzuje každé podání podle obsahu, nikoli podle formy, naloží jako s odvoláním proti výroku o nákladech řízení i s takovým podáním, formálně označeným jako odpor, z jehož obsahu mimo jiné vyplývá, že žalovaný v něm brojí jen proti výroku o nákladech řízení. Opačně platí totéž; podání označené jako odvolání, z jehož obsahu vyplývá, že směřuje proti výroku platebního rozkazu, je odporem.

Odpor proti platebnímu rozkazu není prvním procesním úkonem žalovaného, při kterém musí vznést námitku nepřislušnosti soudu, aby se tak stalo včas. Prvým procesním úkonem v tomto smyslu je až ten jeho procesní úkon, který mu přísluší teprve v řízení následujícím v důsledku podání odporu proti platebnímu rozkazu²¹.

Dle judikatury rovněž nelze odpor podaný proti platebnímu rozkazu vzít účinně zpět. Zpětvzetí odporu nemá žádné účinky, neboť jeho podáním byl platební rozkaz již zrušen ze zákona a k jeho obnově již nemůže dojít. Za

²⁰ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s., Praha, 2000. s. 131.

²¹ R 73/55, judikatura k § 172 in: Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 612.

podmínek uvedených v ustanovení § 58 o.s.ř.²² je ovšem přípustné prominutí zmeškání lhůty k podání odporu. Pozdě podaný odpor soud usnesením odmítne.

Ustanovení § 174 odst. 3 o.s.ř. stanoví, že soud odmítne odpor podaný tím, kdo k jeho podání není oprávněn. Proti tomuto usnesení lze podat odvolání²³. Dle Pelikánové²⁴ ale tato úprava odporuje účelu rozkazního řízení jakožto řízení zkráceného, neboť rozhodováním o odporu, který podala osoba k tomu neoprávněná se řízení protáhne.

Podle původní úpravy obsažené v občanském soudním řádu byl důsledně rozlišován typ společenství odpůrců a z tohoto základu byla dále vyvozována možnost a dosah podání odporu některým z nich. Jestliže žalovaní nebyli nerozlučnými společníky, nezpůsobil včas podaný odpor jednoho žalovaného bez dalšího zrušení celého platebního rozkazu i ohledně těch žalovaných, kteří odpor včas nepodali. O tom, zda šlo o to či ono společenství rozhodovala povaha předmětu řízení z hlediska hmotného práva. O samostatné společenství šlo tehdy, jestliže povinnost každého žalovaného bylo nutno posuzovat samostatně, takže i rozsudek ohledně každého z nich mohl vyznít jinak. Naproti tomu u nerozlučného společenství bylo možné vydat rozsudek jen jeden a to tak, aby byl pro všechny společníky buď příznivý, nebo nepříznivý²⁵.

V rámci novelizací občanského soudního řádu ale došlo k posunu a podle platného ustanovení § 174 odst. 2 o.s.ř. podá-li i jen jeden ze žalovaných včas odpor, ruší se tím platební rozkaz v plném rozsahu a soud nařídí jednání. Nejvyšší soud vyjádřil ve svém stanovisku²⁶ rovněž zásadu, že odporem proti platebnímu rozkazu včas podaným jen jedním z bývalých manželů se ruší celý platební rozkaz. Shodné zásady je třeba uplatnit rovněž pro případ, kdy pouze jeden z rozvedených manželů podá odpor proti vydanému platebnímu rozkazu. Protože odpor nemusí být ani odůvodněn, je nutno tím spíše dovodit, že podání odporu jen jedním

²² Ustanovení § 58 o.s.ř. stanoví, že soud promine zmeškání lhůty, jestliže účastník nebo jeho zástupce ji zmeškal z omluvitelného důvodu, a byl proto vyloučen z úkonu, který mu přísluší. Návrh je třeba podat do patnácti dnů po odpadnutí překážky a je s ním třeba spojit i zmeškaný úkon

²³ Kamlach, M.: Lze de lege ferenda uložit povinnost odůvodnit odpor proti platebnímu rozkazu? Právní praxe, 1996. č. 7, s. 411 a n.

²⁴ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s., Praha. 2000. s. 144.

²⁵ Krajský soud Plzeň, Rc 58/69 Rozhodnutí 8 Co 469/68. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1969. č. 7, s. 416.

²⁶ Nejvyšší soud ČSR, Rc 16/88, Stanovisko Cpj 72/87. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1988. č. 6, s. 289 a n.

z bývalých manželů přivodí příslušné procesní důsledky také pro druhého bývalého manžela, který odpor nepodal. Proto platební rozkaz nenabude účinků pravomocného rozsudku ani proti němu a ruší se jako celek.

Protože včasné podání odporu osobou k tomu oprávněnou má za následek nařízení jednání, je vhodné v odporu uvést i argumenty žalovaného, protože se tím usnadní příprava jednání, které následuje po zrušení platebního rozkazu. Zastánci prosazení povinnosti odpor odůvodnit se, dle Pelikánové,²⁷ odvolávají právě na skutečnost, že tím bude soudu usnadněna příprava jednání. Pokud totiž odpor není odůvodněn, soud až při prvním jednání zjišťuje stanovisko žalovaného, důvody, které ho k podání odporu vedly a okruh důkazů, které jsou navrhovány. Soud tedy vydává platební rozkaz, vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností písemně uplatněných žalobcem. Po vydání platebního rozkazu a jeho doručení žalovanému pak záleží právě na žalovaném, jak se zachová, neboť jen on se může postupem soudu cítit postižen. Žalovaný tak může postup soudu buď akceptovat, nebo musí rozhodnutí soudu zvrátit včasným podáním odporu.

V této souvislosti zmiňuje M. Kamlach²⁸ právo na spravedlivý proces jako jedno ze základních ústavních práv demokratického státu. Realizaci tohoto práva je dle jeho názoru nutno podpořit zejména tím, že zákon nebude klást jeho uplatnění žádné procesní překážky, naopak jej umožní procesními formami co nejjednoduššími. Pokud tedy v rámci rekonstrukce civilního procesu zůstane institut platebního rozkazu zachován, pak by z ústavního hlediska neměl být žádný z účastníků znevýhodňován a požadovat zdůvodňování odporu by z neformálního návrhu mohlo učinit prostředek „presumpce dluhu“.

Opačný názor pak zastává R. Kozel²⁹, podle něhož naopak skutečnost, že odpor nemusí být odůvodněn a jeho podání ani nepodléhá soudnímu poplatku vede k tomu, že odpor proti platebnímu rozkazu se pro mnohé dlužníky stává nikoli opravným, ale pouhým spekulativním prostředkem, jehož jediným smyslem je oddalovat plnění věřiteli.

²⁷ Pelikánová, R.: Platební rozkaz. Linde a.s., Praha. 2000. s. 138.

²⁸ Kamlach, M.: Lze de lege ferenda uložit povinnost odůvodnit odpor proti platebnímu rozkazu? Právní praxe, 1996. č. 7, s. 411 a n.

²⁹ Kozel, R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích? Právní rádce, 1997. č. 7, s. 6.

Teoreticky jsou oba uvedené názory opodstatněné a požadavek, aby podaný odpor obsahoval i odůvodnění by především usnadnil soudu přípravu jednání, které bude nezbytné nařídit. Přesto se přikláním spíše k názorům považujícím uložení povinnosti odůvodnit odpor za znevýhodňování postavení žalovaného, a to zejména proto, že odpor je jediným prostředkem, který žalovanému umožňuje obranu proti rozhodnutí vydanému bez toho, aby mu byla dána možnost se ve věci vyjádřit.

Úpravu odvolání obsahuje ustanovení § 201 o.s.ř. Předmětem odvolání může být jakékoliv rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje. Odvolání je tedy opravným prostředkem jak proti rozhodnutím, tak i proti usnesením. Z uvedeného vyplývá, že odvoláním lze napadnout i vydané platební rozkazy (směnečné a šekové platební rozkazy), avšak jen tedy, napadá-li se odvoláním pouze výrok o nákladech řízení, jak vyplývá z ustanovení § 174 odst. 2 a § 175 odst. 6 o.s.ř..

V průběhu rozkazního řízení může nastat i taková situace, kdy žalobce vezme návrh na vydání platebního rozkazu zpět. Jak uvádí Pelikánová³⁰, postup soudu v případě, kdy dojde ke zpětvzetí návrhu na zahájení řízení v době, kdy již rozhodl soud prvního stupně, ale jeho rozhodnutí dosud nenabýlo právní moci, upravuje občanský soudní řád v ustanovení § 208. Pro tento případ určuje funkční příslušnost odvolacího soudu, který je povolán rozhodnout o připuštění zpětvzetí, zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně a zastavit řízení. Dále uvádí, že tato úprava funkční příslušnosti odvolacího soudu je vyjádřením zásady, že po rozhodnutí soudu prvního stupně nastávají devolutivní účinky ve prospěch rozhodování odvolacího soudu nehledě na to, zda účastník podal či nepodal odvolání. Rozhodnutí soudu prvního stupně proto může být odstraněno zásadně jen soudem vyššího stupně³¹.

Zvláštnost rozkazního řízení spočívající v tom, že soud rozhoduje bez jednání, se projevuje ve způsobu, jakým odvolací soud rozhodne v uvedené situaci o zpětvzetí návrhu. Požadavek, aby odvolací soud rozhodoval o připuštění zpětvzetí poté, co zjistí stanovisko druhého účastníka, postrádá opodstatnění tam,

³⁰ Pelikánová, R. Platební rozkaz. Linde a.s., Praha, 2000. s. 54.

³¹ Zákon jen výjimečně připouští, aby sám soud prvního stupně zrušil své vlastní rozhodnutí, například v ustanoveních § 173 odst. 2, § 190, § 199 odst. 1, § 210a o.s.ř.

kde soud dosud ve věci nejednal. Případný nesouhlas žalovaného se zpětvzetím návrhu na zahájení řízení, k němuž došlo v době pro podání odporu, aniž by však byl odpor podán, je neúčinný od vydání platebního rozkazu do skončení lhůty k podání odporu, neboť ve věci nebylo jednáno. V takovém případě, nejsou-li dány podmínky uvedené v ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř., odvolací soud, aniž rozhodne o připuštění zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, zruší podle ustanovení § 208 o.s.ř. platební rozkaz, řízení zastaví a rozhodne o nákladech řízení³².

Jestliže tedy žalobce vezme zpět návrh na zahájení řízení ve lhůtě běžící k podání odporu žalovaným aniž byl odpor podán, soud prvního stupně předloží věc odvolacímu soudu k postupu podle ustanovení § 208 o.s.ř., nejde-li o případ uvedený v ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. Nesouhlas žalovaného se zpětvzetím návrhu na zahájení řízení v takovém případě je neúčinný, neboť ve věci nebylo jednáno. Nejsou-li totiž dány podmínky uvedené v ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř., odvolací soud bez rozhodování o připuštění zpětvzetí na zahájení řízení zruší platební rozkaz podle ustanovení § 208 o.s.ř., řízení zastaví a rozhodne o nákladech řízení³³.

³² Nejvyšší soud ČR, Re 1/93, Stanovisko Cmpj 61/92. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1993. č. 1-2, s. 53 a n.

Nejvyšší soud ČR, Re 24/93, Usnesení 7 Co 4/92. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1993. č. 3-4, s. 135 a n.

³³ R 1/92, R 24/93, judikatura k § 174, in: Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 616.

2. SMĚNEČNÝ A ŠEKOVÝ PLATEBNÍ ROZKAZ

Ustanovení § 175 o.s.ř. upravuje průběh směnečného a šekového rozkazního řízení a směnečný a šekový platební rozkaz. Tato úprava se částečně shoduje s úpravou platebního rozkazu obsaženou v ustanoveních § 172 až 174 o.s.ř., ale vzhledem ke zvláštnostem směnky a šeku jako institutů hmotněprávně upravených zvláštním zákonem (zákon č. 191/1950 Sb., ve znění zákona č. 29/2000 Sb., směnečný a šekový zákon; dále jen z.s.š.), se vyznačuje i určitými významnými odlišnostmi, jimiž se budu následně zabývat. Úprava obsažená v ustanovení § 175 o.s.ř. je rovněž k úpravě platebního rozkazu speciální.

Základním předpokladem rozhodování o nárocích ze směnky či šeku v zkráceném rozkazním řízení je výslovný návrh žalobce, aby soud rozhodl touto formou. Tedy na rozdíl od platebního rozkazu, který může být soudem vydán i bez návrhu dle ustanovení § 172 odst. 1 o.s.ř., není tento postup pouze na základě úvahy soudu možný. Dle tvrzení Z. Kovaříka³⁴ není tato úprava zcela logická, neboť v běžných věcech, kde lze rozhodnout o neomezené částce platebním rozkazem i bez návrhu na základě pouhých tvrzení žalobce, podmínka návrhu na vydání platebního rozkazu není. Naproti tomu ve směnečném řízení, kde nestačí jen pouhá tvrzení, ale žalobce je musí osvědčit potřebnými listinami a tedy existence jeho nároku je nepoměrně pravděpodobnější, bez návrhu touto formou rozhodnout nelze.

Pro spory ze směnek a šeků budou dle ustanovení § 9 odst. 3 písm. p) o.s.ř. vždy věcně příslušné krajské soudy. Vrchní soud v Praze³⁵ ve svém rozhodnutí rovněž uvedl, že krajské soudy věc projednají jako věc obchodní bez ohledu na povahu účastníků a důvod směnky (v daném případě žalobce dovozoval příslušnost okresního soudu mimo jiné i ze skutečnosti, že se sporná směnka vztahuje k neobchodní půjčce). Místně příslušným je vedle obecného soudu

³⁴ Kovařík, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10, s. 11.

³⁵ Vrchní soud v Praze. Ncp 494/2002. *Bulletin advokacie* 2002, č. 11-12, s. 109.

žalovaného³⁶ rovněž soud na výběr daný podle § 87 písm. e) o.s.ř., tedy krajský soud, v jehož obvodu je platební místo. Platebním místem může být to, jež je uvedeno přímo na směnce, dále zákonné platební místo, případně platební místo vyplývající z domicilu. Na rozdíl od platebního rozkazu dle § 172 je směnečný a šekový platební rozkaz oprávněn vydat pouze soudce, nikoli justiční čekatel nebo soudní tajemník.

Jak bylo řečeno výše, návrh na rozhodnutí formou směnečného či šekového platebního rozkazu může vznést pouze žalobce. Není ovšem nutné, aby tento návrh byl obsažen přímo v žalobním návrhu, postačuje, pokud je vznesen i později, ale nejpozději dříve než soud nařídí ve věci jednání, případně vydá běžný platební rozkaz.

Podmínkou pro rozhodnutí o nárocích ze směnek a šeků je řádný návrh na zahájení řízení podle ustanovení § 79 o.s.ř. Podmínky uvedené v ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř., tedy předložení prvopisu směnky nebo šeku a případně dalších listin a návrh na vydání směnečného nebo šekového platebního rozkazu, nejsou náležitostmi návrhu, ale předpokladem pro rozhodnutí ve věci formou směnečného nebo šekového platebního rozkazu. Jsou-li pak nároky ze směnky nebo šeku uplatněny řádným návrhem dle ustanovení § 79 o.s.ř., ale nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí v rozkazním řízení, postupuje soud podle poslední věty ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. a nařídí jednání. Pro nepředložení platné a pravé směnky nebo šeku, případně dalších listin k návrhu na zahájení řízení nelze řízení zastavit, a to ani podle ustanovení § 43 odst. 2 o.s.ř., ani podle ustanovení § 104 o.s.ř.³⁷ Před vydáním směnečného platebního rozkazu nelze zkoumat okolnosti týkající se kauzálních vztahů, které se ke směnce váží³⁸.

Směnečný či šekový platební rozkaz může být vydán tehdy, požaduje-li žalobce zaplacení peněžité částky, přičemž v případě směnečného platebního rozkazu musí být uplatňován nárok plynoucí přímo ze směnky, jakožto cenného papíru. Tímto nárokem je nárok dle ustanovení čl. I § 48 z.s.š.³⁹. Není jím tedy

³⁶ Obecný soud žalovaného upravují ustanovení § 84 až 86 o.s.ř.

³⁷ Nejvyšší soud ČR. Rc 53/95, 5 Cmo 74/94. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1995. č. 6, s. 244a n.

³⁸ 5 Cmo 74/99. Soudní rozhledy, 2000. č. 2, s. 44 a n.

³⁹ Ustanovení čl. I. § 48 z.s.š. stanoví, že majitel může postihem žádat směnečný peníz, pokud nebyla směnka přijata nebo zaplacena s úroky byly-li ujednány; šestiprocentní úroky ode dne

peněžitý nárok na náhradu škody podle článku I § 45 odst. 6 z.s.š., nebo z obohacení podle čl. I § 89 z.s.š., případně nárok na plnění nepeněžité dle příslušných ustanovení zákona směnečného a šekového (např. na vydání směnky, na vydání ověřeného opisu směnky, na vydání stejnopisu směnky)⁴⁰.

Pokud v návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu žalobce uplatní nárok na směnečný peníz ve vyšší částce, než na kterou byla směnka vystavena, nemůže soud podle § 175 odst. 1 o.s.ř. návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu vyhovět⁴¹.

Z poznatků rozhodovací praxe vyplývá, že návrhy na zahájení řízení ve směnečných sporech mnohdy vykazují takové procesní vady, pro něž nelze směnečný platební rozkaz před jejich odstraněním vydat, nebo pro něž nelze směnečný platební rozkaz vydat vůbec a je nutno nařídit jednání. V důsledku těchto skutečností se řízení prodlužuje, což má pro žalobce nepříznivé důsledky a někdy je dokonce nutno pro vady návrhu řízení i zastavit. V některých případech rovněž směnka neobsahuje veškeré podstatné náležitosti a pak je návrh na zahájení řízení zamítnut. Možné příklady těchto procesních vad uvádí ve svém příspěvku Zdeněk Des⁴². Žalobci se například často domáhají vydání směnečného platebního rozkazu, aniž předloží prvopis směnky a v této souvislosti uvádějí, že směnku předloží při jednání. V tomto případě je tedy zřejmé, že žalobce vůbec nepochopil podstatu zkráceného řízení a směnečný platební rozkaz vydat nelze. Ještě častěji žalobce předkládá soudu fotokopii či notářsky ověřenou kopii směnky. Ani v tomto případě není splněn požadavek ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. o předložení prvopisu směnky a směnečný platební rozkaz vydat nelze. Důvod, proč občanský soudní řád vyžaduje předložení prvopisu směnky, spočívá v tom, že směnka je cenný papír převoditelný a například po ověření fotokopie by mohla být převedena na jiného majitele. Pokud tedy prvopis směnky předložen není, je nutno nařídit jednání. Jestliže by prvopis směnky nebyl předložen ani při jednání, bylo by nutno žalobu, jejímž předmětem je zaplacení směnky, zamítnout.

splatnosti; útraty protestu a podaných zpráv, jakož i ostatní útraty; odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze nebo v nižší dohodnuté výši.

⁴⁰ Des, Z.: Směnečný platební rozkaz – některé poznatky z rozhodovací praxe soudů. Časopis pro právní vědu a praxi, 1993. č. 2, s. 156.

⁴¹ 5 Cm 197/94. Soudní rozhledy, 1995. č. 5, s. 105.

⁴² Des, Z.: Směnečný platební rozkaz – některé poznatky z rozhodovací praxe soudů. In: Časopis pro právní vědu a praxi, 1993. č. 2, s. 155-160.

Při rozhodování sporů jsou zjišťovány i nedostatky směnek, jež způsobují jejich neplatnost. Jde zejména o nedostatek podstatných náležitostí, jako je například neuvedení místa placení, neuvedení slova směnka ve vlastním textu listiny a dokonce se zjišťuje, že na směnce chybí i podpis výstavce. V těchto případech nejen že není možno vydat směnečný platební rozkaz, ale žalobu, již je uplatňován směnečný nárok je nutno zamítnout.

Odlíšné jsou dále lhůty, které se u směnečného (šekového) platebního rozkazu uplatňují. Zájem na rychlém rozhodnutí o nárocích ze směnky nebo šeku vede k tomu, že úkony soudu a především účastníků jsou soustředěné a že pro jejich provádění jsou stanoveny krátké lhůty, jejichž smyslem je zjednat jistotu v tom, zda platební rozkaz bude ponechán v platnosti, nebo zda obrana dlužníka v námitkovém řízení přivodí jeho zrušení. Ve směnečném či šekovém platebním rozkazu uloží soud žalovanému povinnost zaplatit požadovanou peněžitou částku a náklady řízení do tří dnů, v platebním rozkazu tato lhůta činí patnáct dnů. Proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu se ve stejné lhůtě, tedy tři dnů, podávají jako opravný prostředek námitky; proti platebnímu rozkazu se ve lhůtě patnáctidenní podává odpor.

2.1. Doručování

Další významná odchylka od úpravy běžného platebního rozkazu se týká doručování. Směnečný (šekový) platební rozkaz musí být rovněž žalovanému doručen do vlastních rukou, ale ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. nevylučuje náhradní doručení. Fyzické osobě lze tedy doručit uložením na poště nebo u soudu podle § 46 odst. 3 o.s.ř. a vůči právnické osobě je možné uplatnit fikci náhradního doručování podle § 47 odst. 3 o.s.ř. Nic rovněž nebrání tomu, aby směnečný či šekový platební rozkaz byl vydán v případě, kdy je třeba žalovanému doručit do ciziny, jak judikoval i Nejvyšší soud⁴³ s odkazem na specialitu ustanovení § 175 o.s.ř. vůči obecné úpravě platebního rozkazu obsažené v ustanovení § 172 a násl. o.s.ř. Jak uvádí M. Zahradníčková⁴⁴, stejné důsledky jak pro platební

⁴³ Nejvyšší soud ČR. Je 118/99, 20 Cdo 419/99. Soudní judikatura, 1999. č. 11, s. 432

⁴⁴ Zahradníčková, M.: Směnečný platební rozkaz. Daňová a hospodářská kartotéka, 1994.č. 13: B117.

rozkaz, tak i pro směnečný (šekový) platební rozkaz, spočívají v tom, že jednání musí být, kromě specifických případů, nařízeno také tehdy, není-li možné platební rozkaz či směnečný a šekový platební rozkaz doručit žalovanému do vlastních rukou. Nebudou-li v takovém případě opravné prostředky podány vůbec nebo včas, mají platební rozkazy účinky pravomocného rozsudku.

Z. Kovařík⁴⁵ upozorňuje na nelogičnost úpravy v případě, kdy se směnečný (šekový) platební rozkaz nepodařilo některému ze žalovaných doručit, jež nebyla odstraněna ani novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., a která spočívá v tom, že v § 175 odst. 2 o.s.ř. je stanoveno, že ustanovení § 173 odst. 2 o.s.ř. se použije obdobně. Posledně uvedené ustanovení přitom stanoví, že nelze-li platební rozkaz doručit byť jen jednomu ze žalovaných, soud jej usnesením zruší. Zatímco v případě běžného platebního rozkazu je tato úprava zcela na místě, protože tento nemůže být pravomocný dříve, než skončí lhůta pro podání odporu všem žalovaným a také odpor podaný i jen jediným žalovaným ruší platební rozkaz vůči všem ostatním, je v případě směnečného (šekového) platebního rozkazu situace jiná. Rozdíl tkví v tom, že námitky si podává každý sám za sebe a jen ve vztahu k tomu ze žalovaných, který námitky podává, nenabývá směnečný (šekový) platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku. Vůči ostatním žalovaným však ano. Tedy již z věcného hlediska jde o úpravu nesprávnou. Navíc ovšem k tomu přistupuje i okolnost, že u těch žalovaných, u nichž lhůta k podání námítky prošla, již nabyl směnečný (šekový) platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku. Z povahy věci vyplývá, že definitivní závěr o nedoručitelnosti některému ze žalovaných soud může v naprosté většině případů učinit až poté, kdy je již jasné, jak je tomu s ostatními žalovanými. Potom ovšem soud prvního stupně je tímto ustanovením nucen, aby usnesením rušil své pravomocné meritorní rozhodnutí.

Nejnověji se v otázce zrušení směnečného platebního rozkazu pro nedoručitelnost vyslovil Vrchní soud Praze⁴⁶. Ten ve svém unesení stanovil, že nelze-li při více žalovaných doručit směnečný platební rozkaz jen některému nebo některým ze žalovaných, zruší soud tento rozkaz jen ve vztahu k tomu žalovanému

⁴⁵ Kovařík, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení – Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu. *Bulletín advokacie*, 2000. č. 10, s. 11.

⁴⁶ Vrchní soud v Praze: Zrušení směnečného platebního rozkazu pro nedoručitelnost. Usnesení ze dne 24.7.2006, 5 Cmo 275/2006. *Právní rozhledy*, č. 5, 2007. s. 187 – 188.

nebo žalovaným, kterým směnečný platební rozkaz nelze doručit, a nikoliv vůči těm žalovaným, u kterých takové překážky není.

Jak bylo uvedeno i v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴⁷, při zkoumání, zda směnečný platební rozkaz byl žalovanému doručen, vychází soud ze skutečností, vyplývajících z obsahu spisu, popřípadě ze skutečností o okolnostech doručení, zjištěných pomocí šetření, které provedl buď sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně jako soudu dožádaného. I když při zjišťování skutečností rozhodných pro posouzení, zda soudní písemnost byla řádně doručena, nejde o dokazování (dokazování se v řízení před soudem pojmově vztahuje jen k věci samé), soud při něm postupuje přiměřeně dle ustanovení § 122 a násl. o.s.ř. Účastníci proto mají, mimo jiné, právo být přítomni při výslechu svědků, výslechu účastníků či provádění důkazu listinou, jejíž obsah je zaměřen ke zjištění rozhodných skutečností, vyjádřit se k její pravosti či správnosti a k výsledkům prověřeného šetření.

2.2. Listiny nutné pro uplatnění nároku

Spolu se žalobou obsahující návrh na vydání směnečného a šekového platebního rozkazu musí být v prvopise předložena směnka, jež má všechny náležitosti platné směnky a o jejíž pravosti není pochyb. Prvopisem je i každý stejnopis směnky nebo šeku, jak vyplývá z ustanovení čl. I § 64 až 66 z.s.š. a čl. II § 49 až 50 z.s.š.

Ze strany účastníků se soudy často setkávají s neochotou předkládat originály směnky. Žalobce, který se domáhá vydání směnečného platebního rozkazu se snaží tuto povinnost náhradně plnit tím, že předkládá její fotokopie, případně úředně ověřené opisy. Ovšem ani v případě, kdy majitel by právě z neochoty svěřit směnku soudu rezignoval na vydání směnečného platebního rozkazu a podal by běžnou žalobu, nevyhne se předložení směnky soudu. I v tomto případě totiž směnka bude základním listinným důkazem, jenž bude muset být soudu předložen, soud ji zařadí do spisu a nebude vrácena dříve, než nastane právní moc rozsudku ve věci. Pro nedůvěřivé účastníky, kteří chtějí mít jistotu, že

⁴⁷ Nejvyšší soud ČR. Jc 190/2002, 29 Cdo 2893/2000. Soudní judikatura, 2002. č. 10, s. 764.

nebudou poškozeni, nezbyvá, než nechat směnku vyhotovit ve více stejnopisech podle § 64 a násl. z.s.š., a tím si zajistit, že jeden ze stejnopisů si budou moci ponechat i v době sporu.⁴⁸

Ověřené směnky nebo šeky jsou, jak již bylo výše uvedeno, nepřipustné. Naproti tomu pak rozhodnutí o umoření směnky vydané podle ustanovení § 185s o.s.ř. je listinou ztělesňující právo, a je tedy prvopisu směnky postaveno naroveň.

Je-li cizí směnka ve více stejnopisech, postačí obecně předložit kterýkoliv z nich. Lze předložit samozřejmě i více stejnopisů anebo i všechny. To však platí jen v případě, kdy jsou na všech duplikátech podepsáni všichni žalovaní dlužníci. Pokud tomu tak nebude, typicky v případě příjemce, a byl-li by takový účastník žalován, bylo by nezbytné předložit nejméně ten stejnopis směnky, na kterém je dotyčný dlužník podepsán. Pokud by existovaly směnečné opisy ve smyslu čl. I § 67 a 68 z.s.š. opatřené indosamenty nebo rukojemskými prohlášeními, bylo by třeba předložit jak prvopis směnky, tak také směnečný opis.⁴⁹

Dalšími listinami, které bude třeba předložit v závislosti na povaze uplatňovaného nároku jsou především protestní listiny. Protestní listinu musí žalobce předložit zejména tehdy, jsou-li uplatňována práva ze směnky vůči nepřímým dlužníkům, vyjma směnek s doložkou „bez protestu“ nebo „bez útrat“. Stejně tak je třeba předložit protestní listinu, je-li požadováno plnění z lhůtní směnky na viděnou před uplynutím doby, jež vyplývá z ustanovení § 35 z.s.š.⁵⁰, jestliže akcept směnky nebo vidování směnky nebylo datováno.

Tam, kde podle hmotného práva je třeba k platnému vzniku nebo trvání směnečných nároků ještě jiných listin, musí být i tyto předloženy v prvopise. Například se bude jednat o plnou moc toho, kdo směnku za dlužníka podepsal.

Pokud se aktivní legitimace zakládá i na jiných skutečnostech, než které jsou patrné ze směnečné listiny samotné, bude nutno tuto legitimaci osvědčit dalšími listinami. Půjde o smlouvy o převodu rektasměnek, doklady o nabytí

⁴⁸ Typické problémy současné směnečné praxe II. K vymáhání práv ze směnek. Právo a podnikání, 1993. č. 11, s. 6 a n.

⁴⁹ Kovařík, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. Bulletin advokacie, 2000. č. 9, s. 43.

⁵⁰ Ustanovení § 35 z.s.š. stanoví, že splatnost směnky vystavené na určitý čas po viděné se řídí datem přijetí nebo datem protestu. Nebyl-li učiněn protest, platí se zřetelem k příjemci, že se nedatované přijetí stalo v poslední den lhůty určené pro předložení směnky k přijetí.

dědictví, doklady o jiném právním nástupnictví, doklady o úpadku věřitele a určení správce konkursní podstaty, usnesení o určení správce dědictví a další doklady. Totéž platí i pokud jde o vyplnění mezer v nepřetržitosti řetězce indosací. Při druhém nebo dalším postihu bude vždy nutno předložit také potvrzení o částkách, které v předchozím postihu nynější žalobce zaplatil, tj. takzvaný návratný účet. Při postihu před splatností z důvodu nejistoty (úpadek směnečníka nebo výstavce vlastní směnky, zastavení plateb z jejich strany anebo bezvysledná exekuce na jejich majetek) bude nutno předložit i listiny, které tuto skutečnost osvědčují. Nutné listiny předložené soudu lze vrátit předkladateli i za řízení, pokud jich nebude již dále třeba, to jest zejména tehdy, bude-li provedeno dokazování těmito listinami. To však nemůže platit pro směnku anebo pro listinu, která by ji nahrazovala. Jde o základní legitimační nástroj žalobce. Nejde přitom jen o důkaz o jeho legitimaci, ale sama směnečná listina vlastně tuto legitimaci představuje. Žalobce, který i během řízení o tuto listinu přijde, ztrácí tím i procesní aktivní legitimaci. Proto nebude možné směnku nebo listinu ji nahrazující vydat zpět žalobci, nebude-li řízení pravomocně skončeno. Po skončení řízení soud žalobce vyzve, aby si směnku v přiměřené lhůtě vyzvedl s tím, že pokud tak neučiní, zašle mu ji soud na jeho nebezpečí.⁵¹

Platnost směnky i forma protestu se řídí místem, kde byly tyto listiny zřízeny. Také soud je místem, kde lze podle čl. I § 79 a čl. II § 57 z.s.š. protestovat směnku nebo šek. Odpověď na otázku, který soud je věcně příslušným k protestaci, lze dle autorů Komentáře k občanskému soudnímu řádu⁵² hledat jedině ve výkladu ustanovení § 9 o.s.ř., jehož konstrukce stojí na zásadě, že v prvním stupni jsou věcně příslušné okresní soudy, přičemž věcná příslušnost krajských soudů je dána jen v taxativně vypočtených případech. V duchu této zásady, s výhradou, že protestace není řízení, nýbrž jen úkon soudu, lze položenou otázku uspokojivě vyřešit tak, že věcně příslušným je okresní soud, a to obecný soud žalovaného (kteréhokoli ze žalovaných). Protože protestace je nepochybně úkonem soudu ve smyslu ustanovení § 40 o.s.ř., je třeba sepsat o protestu protokol, který musí mít jednak obecné náležitosti soudního protokolu, jednak všechny

⁵¹ Kovařík, Z.: Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. In: Bulletin advokacie, 2000. č. 9, s. 43.

⁵² Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 619.

náležitosti protestní listiny podle čl. I § 80 nebo podle čl. II § 58 z.s.š. Tomu, pro koho se protest činí, tedy kdo je z hlediska soudu navrhovatelem úkonu, musí být vydán originál protokolu který je pro navrhovatele protestní listinou opatřený razítkem soudu a podpisem soudce.

Je-li uplatněna pohledávka ze šeku, je třeba spolu se žalobou předložit šek a protest pro předložení a jeho nezaplacení. Místo protestu postačí prohlášení učiněné trasátem, podepsané na šeku, že šek byl předložen a kdy se tak stalo.

I když byl vydán směnečný platební rozkaz bez toho, aby byla splněna podmínka daná ustanovením § 175 odst. 1 o.s.ř., tedy aniž byl předložen originál směnky, lze jej zrušit jen postupem zde upraveným, to je k námitce účastníka, a to jen vůči tomu z účastníků, který to namítne.⁵³ V posuzovaném případě se navrhovatel domáhal zaplacení podle směnky, teprve dalším podáním navrhl vydání směnečného platebního rozkazu, ale směnku předložil až při jednání před soudem prvního stupně nařízeném k projednání námitek. Odvolací soud vyslovil, že je nepochybné, že jednou z podmínek vydání směnečného platebního rozkazu je předložení originálu směnečné listiny. Je-li i přesto směnečný platební rozkaz vydán, jako tomu bylo v tomto případě, je nutno i tuto okolnost namítnout. I když jde o nedostatek soudu při vydání směnečného platebního rozkazu, nemůže soud prvního stupně sám z vlastní iniciativy tento nedostatek napravit a sám své rozhodnutí ve věci, kterým směnečný platební rozkaz i po podání námitek zůstává odstranit jiným než zde předepsaným způsobem, zejména jej tedy nemůže bez dalšího zrušit. Pokud jde o samostatnou námitku nepředložení směnky, je nutno uvést, že pokud by skutečně nebyla k dispozici ani v době vydání rozsudku o námitkách, musel by být směnečný platební rozkaz zrušen. Pokud však byla směnka předložena alespoň dodatečně, jak se stalo právě zde, potom podle stavu, který byl v době vydání napadeného rozsudku již tento nedostatek neexistoval a tedy z tohoto důvodu neměl být směnečný platební rozkaz zrušen vůbec. S ohledem na výše uvedené, odvolací soud napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil.

Podle ustanovení § 175 odst. 1 o.s.ř. soud nevydá směnečný platební rozkaz, má-li pochybnosti o pravosti předložené směnečné listiny. V tom je zahrnut i předběžný závěr soudu, zda předložená listina může být vůbec směnkou.

⁵³ 5 Cmo 22/97. Soudní rozhledy, 1998. č. 12, s. 316 a n.

Proto nabude-li soud pochybností o tom, že jde o směnku, i když nepochybuje o pravosti listiny, směnečný platební rozkaz nevydá.⁵⁴

2.3. *Námítky a odvolání*

Obranou žalovaného proti směnečnému či šekovému platebnímu rozkazu jsou námítky. Opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení je odvolání, které je oprávněn podat i žalobce. Na rozdíl od účinků odporu podaného proti platebnímu rozkazu včas podané a odůvodněné námítky neruší vydaný směnečný či šekový platební rozkaz. Jejich včasným podáním se v jimi vymezeném rozsahu odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného (šekového) platebního rozkazu. Na základě podaných námítek soud rozhodne v námítkovém řízení, zda platební rozkaz bude ponechán v platnosti nebo zda bude zrušen a v jakém rozsahu. Nerozhoduje se již přímo o uplatněném nároku a nelze přihlížet k okolnostem v námítkách neuvedeným. Opožděně podané námítky nebo námítky podané neoprávněnou osobou soud odmítne usnesením, proti němuž je přípustné odvolání.

Bývají rozlišovány námítky relativní a absolutní, kdy první jsou přípustné jen ze strany určitých účastníků směnečného vztahu nebo jen vůči některým účastníkům. Námítky absolutní pak může podat kdokoliv proti komukoliv. Totální neplatnost směnky pro nedostatek zákonných znaků je jistě důvodem pro námítky absolutní. Pro námítky relativní pak nacházíme vodítko především v těch hmotněprávních ustanoveních zákona směnečného a šekového, kde jsou upraveny námítky jen určitých osob vůči určitým osobám a jejich meze.⁵⁵

Námítky proti směnečnému či šekovému platebnímu rozkazu lze podat i na více samostatných podáních, pokud všechna tato podání jsou alespoň podána na poštu ve lhůtě tří dnů od doručení platebního rozkazu.⁵⁶

Námítky, na rozdíl od odporu, musí být vždy odůvodněny. Jestliže neobsahují žádné odůvodnění, soud je bez dalšího odmítne usnesením, proti

⁵⁴ 5 Cmo 466/95 Soudní rozhledy, 1995. č. 2, s. 36 a n.

⁵⁵ Renesance směnky XVI. Vymáhání směnek. Směnečné právo procesní. Právní praxe v podnikání, 1994 č. 3, s. 19.

⁵⁶ 5 Cmo 13/99. Soudní rozhledy, 2000. č. 7, s. 209.

němuž je odvolání přípustné. Pro hmotněprávní charakter směnečných závazků je příznačná jejich abstraktnost, nespornost a přisnost. Tato abstraktnost a nespornost se vždy projevuje v tom, že je to žalovaný, kdo musí případné námitky vznést a musí také jejich oprávněnost a jejich vliv na směnečný závazek naprosto jednoznačně prokázat.

Obsah námitek může být čerpán nejen z práva hmotného, nýbrž i z práva procesního. V námitkách například nelze požadovat, aby soud rozhodl, že dluh má být splacen ve splátkách. Směnečná pohledávka je totiž splatná najednou v den, který je přesným datem uveden na směnce a ve směnečném platebním rozkazu musí soud k této skutečnosti přihlížet. Zákon směnečný a šekový nepodmiňuje povinnost k placení ze směnky solventností dlužníka a ten, kdo má platit, nemůže splatnost odvrátit nebo pozměnit, jde-li o platnou směnku. Námitky podat lze, ale pokud budou obsahovat pouze návrh na rozhodnutí o plnění ve splátkách, aniž by žalovaný tvrdil, že například již zaplatil, že došlo k promlčení, že směnka není pravá, nebo uváděl, že rozhodl věcně a místně nepříslušný soud, bude po projednání námitek platební rozkaz ponechán v platnosti.⁵⁷

Naproti tomu je námitka započtení proti směnečnému platebnímu rozkazu přípustná. Je-li k započtení namítaná protipohledávka předmětem jiného soudního řízení, je to i ve směnečné věci důvodem pro rozhodnutí o přerušení řízení podle ustanovení § 109 odst. 2 o.s.ř. Pokud žalovaný takovou námitku vznesl, musí se jí soud zabývat věcně a posoudit důvodnost této námitek jako prejudiciální otázku.⁵⁸ I tato námitka je však podřízena koncentraci směnečného řízení a je nutno vznést ji do tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu. Proto nelze započítat pohledávky, které se staly splatnými až po této době.⁵⁹

V námitkách musí být uvedeno vše, co žalovaný proti platebnímu rozkazu namítá. Jde o uplatnění koncentrační zásady. Vzhledem k tomu, že zákon váže podání námitek na krátkou lhůtu a že umožňuje jednat jen o včas podaných námitkách, nelze po uplynutí této lhůty (tedy případně až při jednání) uplatňovat takovou obranu, která v námitkách nebyla uvedena.⁶⁰ Takto opožděně podané

⁵⁷ Možnost splácet směnečný peněz ve splátkách. Právní praxe v podnikání, 1997. č. 11, s. 30.

⁵⁸ 5 Cmo 753/95. Soudní rozhledy, 1996. č. 5, s. 116.

⁵⁹ 5 Cmo 430/94. Soudní rozhledy, 1996. č. 3, s. 57.

⁶⁰ Podá-li žalovaný proti směnečnému platebnímu rozkazu opožděné námitky, soud je podle § 175 odst. 3 o.s.ř. odmítne. Když však určité námitky podá včas, soud postupuje podle

námítka soud odmítne usnesením, proti němuž je odvolání přípustné. Žalovaný ovšem nemůže při jednání uvádět nové skutečnosti a nabízet důkazy k obraně, kterou již v námítkách uplatnil.

Také námitka úplné neplatnosti směnky je podřízena koncentrační zásadě a není-li včas uplatněna, nemůže k ní přihlížet soud prvního stupně ani soud odvolací. Úplná neplatnost směnky jako námitka hmotněprávní není neodstranitelnou překážkou řízení. Bez ohledu na koncentrační zásadu přihlédnou soud i v odvolacím řízení k těm okolnostem, k nimž je podle občanského soudního řádu povinen přihlédnout v každé fázi řízení. Jde tedy jen o tzv. neodstranitelné překážky řízení, jimiž jsou ale jen skutečnosti procesní povahy, nikoli povahy hmotněprávní⁶¹.

Vezme-li žalovaný námítka zpět, soud usnesením řízení o námítkách zastaví.

Koncentrační zásada nedopadá na procesněprávní námítka poukazující na nedostatek podmínek řízení, k jejichž existenci soud přihlíží kdykoliv za řízení.⁶² Výjimku představuje námitka místní nepříslušnosti⁶³, kterou musí žalovaný uplatnit ve včas podaných námítkách, neboť ty jsou prvním úkonem žalovaného, který mu přísluší (§ 105 odst. 1 o.s.ř.). Soud může ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 o.s.ř. ve zkráceném směnečném či šekovém řízení zkoumat svou místní příslušnost jak v rámci zjišťování podmínek pro vydání platebního rozkazu, tedy do jeho vydání, tak do zahájení jednání ve věci samé po podání námitek a k námitce účastníka, která je uplatněna při prvním úkonu, který poté účastníku

§ 175 odst. 4 o.s.ř. a nařídí jednání k jejich projednání. Jsou-li podány ještě další dodatečné námítka, soud je neodmítá, ale podle § 175 odst. 4 o.s.ř. k nim nepřihlédnou, což vyjádří v rozsudku.

5 Cmo 109/95. Soudní rozhledy, 1996. č. 5, s. 115.

⁶¹ 5 Cmo 593/96. Soudní rozhledy, 1998. č. 11, s. 285.

⁶² V dovolacím řízení ve věci Jc 88/2000, 32 Cdo 20/2000, byla řešena zásadní otázka, zda je námitka porušení ustanovení § 155 odst. 2 písm. a) o.s.ř. námitkou nedostatku podmínky řízení, ke které musí soud přihlédnout kdykoli v průběhu řízení, anebo zda se na tuto námitku vztahuje zásada koncentrace řízení. Dovolací soud uzavřel, že tato námitka není procesněprávní námitkou nedostatku podmínky řízení. Takovými námítkami jsou pouze námítka, které poukazují na nedostatky, pro které, jestliže je soud v řízení shledá a nedojde-li k jejich odstranění, nemůže ve věci rozhodnout. Na tuto námitku se tedy vztahuje zásada koncentrace směnečného řízení a jestliže ji odvolatel neuplatnil v námítkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, nemohl k ní odvolací soud přihlédnout.

Soudní judikatura, 2000. č. 8, s. 305.

⁶³ Dle rozhodnutí ve věci Jc 115/2003, 9 Cmo 414/2002 je ale nutnou podmínkou pro pokračování v řízení o námítkách, aby námítka proti směnečnému platebnímu rozkazu obsahovaly ještě jiné tvrzení, než pouze tvrzení o místní nepříslušnosti. Samotná, byť i důvodná námitka místní nepříslušnosti nemůže vést ke zrušení směnečného platebního rozkazu.

Soudní judikatura, 2003. č. 7, s. 522.

přísluší. Naproti tomu k nedostatku své věcné příslušnosti soud přihlíží kdykoliv během řízení.

Účelem jednání nařízeného k projednání námitek je vyhlášení rozsudku, kterým soud rozhodne, zda směnečný či šekový platební rozkaz byl vydán právem a bude ponechán zcela nebo zčásti v platnosti a stane se tak pravomocným a vykonatelným, nebo zda námitky jednoho či více žalovaných jsou důvodné a platební rozkaz bude třeba zcela nebo zčásti zrušit.

Důsledkem takového způsobu rozhodování o námitkách je to, že žalobce nemůže během jednání o námitkách změnit žalobu. Z povahy řízení o námitkách plyne, že (vyjma zkoumání podmínek řízení) soud bude přihlížet jen k té hmotněprávní obraně, kterou žalovaný uplatnil ve včas podaných námitkách. Nepřichází v úvahu, aby soud sám, bez těchto námitek zkoumal žalobcův nárok z hlediska hmotného práva až po vydání platebního rozkazu.

V rozsahu, v jakém soud shledá obranu žalovaného důvodnou, zruší i vydaný platební rozkaz. Přitom je vázán kvantitativní stránkou námitek, tj. rozsahem, v jakém žalovaný platební rozkaz napadl. Jestliže v důsledku marného uplynutí lhůty pro podání námitek část směnečného platebního rozkazu nabude právní moci, nemůže soud při rozhodování o námitkách do zbývající části směnečného platebního rozkazu rozhodnout, že jeho nenapadenou část ponechává v platnosti⁶⁴.

V závislosti na výsledku řízení o námitkách soud rozsudkem buď ponechá platební rozkaz v platnosti, jsou-li námitky nedůvodné, nebo jej z části nebo zcela zruší, pokud jsou námitky plně či částečně důvodné. Proti tomuto rozsudku je odvolání přípustné. Protože zákon takto závazně předepisuje způsob i formu

⁶⁴ Jc 176/2004, 29 Odo 1042/2003, Soudní judikatura, 2004. č. 9., s. 718. Dovolací soud se v uvedeném případě zabýval postupem soudu prvního stupně a návazně i odvolacího soudu při rozhodování o námitkami nenapadené části směnečného platebního rozkazu. Dovolatelka v námitkách výslovně uvedla, že napadá pouze tu část platebního rozkazu, kterou soud žalobci přisoudil 6% úrok z prodlení. Soud prvního stupně tedy měl rozhodnout pouze o tom, zda zrušuje či ponechává v platnosti směnečný platební rozkaz v napadeném rozsahu, když ve zbývajícím rozsahu nabyl platební rozkaz marným uplynutím lhůty pro podání námitek právní moci. Rozhodli-li soud prvního stupně o směnečném platebním rozkazu v celém rozsahu, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Odvolací soud pak, aniž uvedené pochybení napravil, se věcí zabýval meritorně, když posuzoval včasnost dalších námitek žalované.

rozhodnutí, je podle názoru autorů Komentáře k občanskému soudnímu řádu⁶⁵ vyloučeno, aby po podání námitek soud rozhodl rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání.

Směnečný a šekový platební rozkaz, proti němuž nebyly podány námitky, nabývá účinků pravomocného rozsudku uplynutím třídenní lhůty běžící od doručení žalovanému. Pokud je žalovaných více, pak je rozhodným den, kdy bylo doručeno poslednímu z nich. Stejně, tedy uplynutím třídenní lhůty, nabývá platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku, jestliže námitky byly zamítnuty jako opožděné, jako neodůvodněné nebo jestliže žalovaný vzal námitky zpět.

Získá-li směnečný či šekový platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku, je exekucním titulem, jenž lze vykonat kterýmkoli ze způsobů exekuce na peněžité plnění.

⁶⁵ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 622.

3. ŘÍZENÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYDÁNÍ ROZSUDKU PRO UZNÁNÍ

Instituty rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání byly do občanského soudního řádu po více než čtyřiceti letech znovu zavedeny jedenáctou novelou provedenou zákonem č. 171/1993 Sb., který nabyl účinnosti 1.9.1993. Oba tyto procesní instituty byly součástí sporného civilního procesu za platnosti civilního řádu soudního do roku 1950 a pozdější soudní řády je nepřevzaly.

Důvody, které vedly k tomu, že ustanovení o rozsudku pro uznání zmizela v roce 1950 z občanského soudního řádu nebyly, jak uvádí A. Winterová⁶⁶, ideologické, jak tomu bylo u rozsudku pro zmeškání, ale v rámci celkového zjednodušení civilního procesu se spíše argumentovalo zbytečností zvláštní procesní úpravy s tím, že dojde-li během řízení k uznání dluhu žalovaným, soud ve smyslu tohoto úkonu rozhodne, aniž potřebuje zvláštní druh rozsudku.

Rozsudek pro uznání je upraven v ustanovení § 153a o.s.ř., které stanoví předpoklady pro jeho vydání. Jedná se o rozsudek úsporný, který se opírá o dispozitivní úkon žalovaného, aniž by vyžadoval další, zejména skutkové odůvodnění. Tímto způsobem lze rozhodnout jen ve sporném řízení a to buď na základě uznání žalovaného nebo na základě fikce, že žalovaný nárok uznal.

Rozsudkem pro uznání v souvislosti s právem na soudní a jinou právní ochranu se zabýval i Ústavní soud. Ten nálezem⁶⁷ stanovil, že rozsudek pro uznání je institutem formální povahy, který podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného a jeho použití je proto vázáno na řádné a prokazatelné splnění podmínek uvedených v § 153a o.s.ř. Mezi tyto podmínky náleží především existence nezpochybnitelného projevu vůle, spočívajícího v uznání nároku žalobce žalovaným. Pokud jsou o existenci takového projevu vůle důvodné pochybnosti a obecný soud přesto rozsudek pro uznání vydá, jde o postup, který je v rozporu s ústavně zaručeným právem na soudní ochranu, zakotveným v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁶⁶ Winterová, A.: Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. In: Právní praxe, č. 10, 1993. s. 592 – 599.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu, ÚS 454/04 ze dne 30.3.2006.

3.1. Uznání nároku

Uznáním nároku se rozumí procesní úkon žalovaného, tedy úkon žalovaného adresovaný soudu, který má procesní důsledky. Z jeho obsahu musí jednoznačně vyplývat, že žalovaný uznává nárok, který byl uplatněn v žalobě a v jakém rozsahu tak činí, tj. zda jej uznává zcela nebo jen v části anebo pouze v základu. Dojde-li k uznání nároku žalovaným a je-li na tomto základě rozsudek pro uznání přípustný, je soud povinen rozhodnout podle tohoto uznání, tedy vydat konečný nebo mezitímní rozsudek pro uznání a to i bez výslovného návrhu žalobce. Uzná-li žalovaný pouze základ nároku, vydá soud mezitímní rozsudek pro uznání podle ustanovení § 152 odst. 2 o.s.ř. Uzná-li žalovaný jen část uplatněného nároku, vydá soud rozsudek pro uznání pouze na výslovný návrh žalobce. Jinak pokračuje v řízení a k částečnému uznání přihlédne pouze jako k jiné právní skutečnosti.

Uznávací prohlášení může žalovaný učinit písemným, elektronickým, telegrafickým nebo telefaxovým podáním adresovaným soudu anebo ústně do protokolu. Telegrafické podání musí být dle ustanovení § 42 odst. 3 o.s.ř. nejpozději do tří dnů doplněno písemně, podání učiněné telefaxem je třeba ve stejné lhůtě doplnit předložením originálu faxu. K telegrafickému a telefaxovému podání, které nebylo řádně doplněno, soud nepřihlédne. Dojde-li k uznání při jednání, musí žalovaný též podepsat protokol o jednání. Jestliže je protokol sepisován těsnopisem nebo zaznamenáván technickou cestou, vyhotoví se současně příloha protokolu, v níž se uvede obsah uznání, žalovaný tuto přílohu podepíše a příloha se trvale spojí s protokolem. Dokud nebylo uznání v protokolu či v jeho příloze také podepsáno, soud k němu nemůže přihlížet.

Jak bylo uvedeno výše, samotné uznání nároku je úkonem procesním a žalovaný jej činí jako účastník řízení. Proto za uznání ve smyslu ustanovení § 153a o.s.ř. nelze považovat uznání pohledávky dlužníka mimo soudní řízení. Takový úkon směřuje vůči dlužníkovi a nezpůsobuje procesněprávní následky, nýbrž následky hmotněprávní (například vzhledem k promlčecí lhůtě). Žalobce se proto nemůže s poukazem na uznání dluhu učiněné žalovaným před podáním

žaloby mimo řízení domáhat, aby soud podle tohoto uznání rozhodl.⁶⁸ Jak shodně uvádí J. Hušek⁶⁹, je nezbytné trvat na tom, že pouhá vědomost dlužníka (žalovaného) o tom, že bylo zahájeno soudní řízení ve věci, v níž v tomto období uznal žalobou uplatněný nárok, nečiní z tohoto bez dalšího podklad pro vydání rozsudku pro uznání, pokud by tento úkon nesměřoval vůči soudu.

Uznání nároku nemůže žalovaný učinit podmíněně, například nemůže uznat nárok jen za podmínky, že žalobci nebude přiznána náhrada nákladů řízení. Bude-li žalovaný na podmínce trvat, nemůže takový úkon vyvolat zamýšlené účinky a soud podle něj nemůže rozhodnout.

Uznání učiněné jinak než ústně do protokolu může žalovaný odvolat za podmínek uvedených v ustanovení § 41a odst. 4 o.s.ř.⁷⁰

O tom, že žalovaný může uznat žalobcův nárok je soud povinen poskytnout poučení za podmínek uvedených v § 118a odst. 4 o.s.ř.

Předmětem uznávacího prohlášení žalovaného může být jen nárok, který byl předmětem řízení a jeho příslušenství. Uznání se nemůže týkat jiných nároků a podle uznání nelze rozhodnout o lhůtě k plnění, o předběžné vykonatelnosti a o náhradě nákladů řízení.

Vystupuje-li na straně žalovaného více osob, je třeba k uznání nároku souhlasu všech nerozlučných společníků. Uznání učiněné samostatným společníkem zavazuje jen tohoto účastníka.

Okolnost, jaké stanovisko zaujme k uznání nároku žalovaným jeho vedlejší účastník, je nerozhodná.

K uznání nároku žalovaným může dojít za řízení před soudem prvního stupně nebo před soudem odvolacím a to až do doby, než soud vyhlásí rozhodnutí ve věci samé nebo jiné rozhodnutí, kterým se řízení končí.

⁶⁸ Bartoš, A.: Rozsudek pro uznání. Právní rádce, 1995. č. 1., s. 14.

⁶⁹ Hušek, J.: Rozsudek pro uznání – uznání návrhu v průběhu řízení. Obchodní právo, č. 3, 1997. s. 28 – 30.

⁷⁰ Ustanovení § 41 odst. 3 o.s.ř. stanoví, že úkon může být odvolán, jen jestliže jeho odvolání dojde soudu nejpozději současně s tímto úkonem.

3.2. *Fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř.*

S účinností od 1.1.2001 byly novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. doplněny do ustanovení § 153a odstavce 3 a 4. Kromě uznání podle odst. 1 vydá soud rozsudek pro uznání též v případě, že podle ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. nastala fikce uznání nároku. Za podmínek stanovených v ustanovení § 114b o.s.ř. může soud žalovaného usnesením vyzvat, aby se ve věci vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodné skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. K podání vyjádření soud současně určí lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení. Lhůta pro vyjádření k žalobě je lhůtou propadnou a k vyjádření podanému po jejím marném uplynutí nebude možno přihlídnout.

V případě, že na základě této výzvy ve svém vyjádření, které lze učinit některou ze způsobilých forem podání, žalovaný nárok zcela, zčásti nebo v základu uzná, jde o výslovné uznání jeho procesním úkonem a s tímto uznáním soud naloží jako s každým jiným uznáním nároku, které žalovaný za řízení učinil.

Jestliže však žalovaný nárok neuzná vůbec, nebo jej uzná zčásti nebo jen v základu, je povinen ve svém vyjádření vylíčit rozhodující skutečnosti, na nichž staví svou obranu. Tyto skutečnosti je samozřejmě povinen vylíčit v takovém rozsahu, jaký odpovídá tomu, v čem nárok neuznal. Svoji obranu proti nároku uplatněnému v žalobě nemusí dle Nejvyššího soudu⁷¹ žalovaný rozvádět do všech podrobností a výslovně se vyjadřovat ke všem tvrzením žalobce. Postačí, jestliže uvede přinejmenším takové skutečnosti, které, budou-li také prokázány, mohou vést k tomu, že může mít ve sporu alespoň částečný úspěch.

V případě, že se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu ve stanovené lhůtě nevyjádří ve věci samé, ani v této lhůtě nesdělí, jaký vážný důvod mu ve vyjádření brání, nastává podle ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. fikce, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává. Nejvyšší soud⁷² dospěl k závěru, že má-li se za řízení za to, že žalovaný nárok uplatněný proti němu žalobou uznal, soud rozhodne rozsudkem pro uznání, i když se žalovaný ještě před

⁷¹ Nejvyšší soud ČR, Rc 21/2006, 21 Cdo 1951/2004. In: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek nejvyššího soudu, 2006. č. 3, s. 202.

⁷² Nejvyšší soud ČR, Rc 21/2006, 21 Cdo 1951/2004. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2006. č. 3, s. 202.

vydáním rozsudku pro uznání ve věci písemně vyjádřil tak, že nárok žalobce zcela neuznává a i když ve svém opožděném vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji procesí obranu. Uvedený názor nelze dle Nejvyššího soudu důvodně odmítat s poukazem, že jde o „postup ryze formální“. Byla-li za řízení stanovena účastníku lhůta, v níž má provést stanovený procesní úkon, a spojuje-li zákon s jeho zmeškáním právní následky, nemůže být nepochybně v rozporu s právem na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) postup soudu, kterým přijme těmto právním následkům odpovídající opatření. V případě, že za řízení nastala fikce uznání nároku ve smyslu ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř., je v souladu s pravidly spravedlivého procesu, jestliže soud z nečinnosti žalovaného vyvodí zákonu odpovídající závěry, tedy jestliže ve věci rozhodne rozsudkem pro uznání.

Proti usnesení, kterým byl žalovaný ve smyslu ustanovení § 114b odst. 1 o.s.ř. vyzván k vyjádření, nelze podat odvolání (§ 202 odst. 1 písm. j)). To ovšem neznamená, že by proti fikci uznání nároku neexistovala obrana. Fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. nastává jen tehdy, jestliže k vydání usnesení o výzvě podle § 114b odst. 1 o.s.ř. byly splněny všechny zákonné podmínky a jestliže obsahovalo všechny stanovené náležitosti. Rovněž muselo být žalovanému řádně doručeno do vlastních rukou dříve než žaloba, žalovaný se bez vážného důvodu na výzvu soudu ve stanovené lhůtě nevyjádřil a ani v této lhůtě nesdělil, jaký vážný důvod mu v tom bránil a o tomto následku byl řádně poučen. Nejsou-li splněny zákonem stanovené podmínky pro vznik fikce uznání nároku, nemůže být rozhodnuto rozsudkem pro uznání podle ustanovení § 153a, i když usnesení o výzvě je pravomocné.

Nastane-li fikce uznání podle ustanovení § 114b odst. 5 je soud povinen také podle tohoto uznání vydat rozsudek pro uznání i bez výslovného návrhu žalobce (§153a odst. 3). Možný je tu jen konečný rozsudek, jestliže se fikce uznání vztahuje na nárok uplatněný v žalobě v plném rozsahu nebo jestliže na základě výslovného uznání žalovaného části nebo základu nároku a fikce uznání lze rozhodnout o celém předmětu řízení (o nároku uplatněném v žalobě v plném rozsahu).

Uplatnil-li žalobce v žalobě více práv (nároků) se samostatným skutkovým základem a soud je projednává (aniž by postupoval podle ustanovení § 112 odst. 2 o.s.ř.) ve společném řízení, může nastat fikce uznání vůči každému z těchto práv samostatně a také samostatně vůči nim soud posuzuje i předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání.⁷³

Dle názoru J. Macura⁷⁴ lze ale urychlování řízení založit na institutu rozsudku pro zmeškání, nikoliv na institutu uznání nároku. Skutkový stav, z něhož soud ve svém rozhodnutí, a to i v rozsudku pro zmeškání, vychází, musí být podle vnitřního přesvědčení soudce vysoce pravděpodobný. Nemůže být založen na žádné fikci, která je v rozporu s objektivní skutečností. Tím méně se fikce může vztahovat na dispozici předmětem řízení, která je nezadatelným právem procesní strany. Uznání nároku nelze fingovat. Strana svým výslovným procesním úkonem nárok žalobce buď uzná nebo nikoliv. S tímto závěrem se částečně ztotožňuje i I. Sedláčková,⁷⁵ když tvrdí, že rozsudek pro zmeškání by byl v tomto případě i méně přísným, jelikož jej lze za stanovených podmínek odstranit v rámci institutu zrušení tohoto rozsudku soudem. Zároveň ale tvrdí, že se v uvedeném ustanovení nejedná o právní fikci, nýbrž o nevyvratitelnou právní domněnku, jejímž použitím není porušena zásada dispoziční, protože jsou zde stanoveny takové zákonné podmínky uplatnění domněnky, které umožňují účastníku řízení chovat se tak, aby se domněnka nepoužila.

Vzhledem k tomu, že uvedené ustanovení klade vysoké nároky na procesní aktivitu účastníků řízení, která ale bývá často ovlivněna jejich schopností posoudit jaké následky procesní může nečinnost mít, bylo by v případě postupu podle ustanovení § 114b i dle mého názoru vhodnější, pokud by byl vydán rozsudek pro zmeškání s to zejména s ohledem na možnost jeho pozdějšího zrušení.

⁷³ Nejvyšší soud ČR. Jc 107/2005, 21 Cdo 2165/2004. Soudní judikatura, 2005. č. 7, s. 518 a n.

⁷⁴ Macur, J: Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. Bulletin advokacie, 2002. č. 2, s. 28 – 36.

⁷⁵ Sedláčková, I.: K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. In: Bulletin advokacie, 2002, č. 6-7, s. 74 – 76.

3.3. Nepřípustnost vydání rozsudku pro uznání

Zákon nepřipouští vydat rozsudek pro uznání v těch věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír. Znamená to, že rozsudkem pro uznání nelze rozhodnout ve věcech, v nichž jejich povaha nepřipouští uzavření soudního smíru a rovněž tehdy, kdyby rozsudek pro uznání byl v rozporu s právními předpisy. Uznání žalovaného v těchto případech tak nemůže být způsobilým podkladem pro vydání rozsudku pro uznání.

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁷⁶ rovněž vyplývá, že soud nemůže ve věci samé rozhodnout rozsudkem pro uznání, jestliže pro nedostatek podmínky řízení musí být řízení zastaveno nebo jestliže žaloba trpí vadami, které brání pokračování řízení.

Rozsudek pro uznání nelze dále vydat například v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady obchodní společnosti⁷⁷ nebo v řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu⁷⁸.

Zákonné předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání rovněž nejsou splněny, pokud žalovaný namítá, že nárok uplatňovaný žalobou zanikl započtením⁷⁹.

3.4. Rozhodnutí

Podle uznání nebo podle fikce uznání nároku soud rozhodne bez ohledu na to, zda jsou tvrzení žalobce podložena důkazy, zda dosavadní výsledky řízení prokazují oprávněnost nároku nebo zda se jeví požadavky žalobce jako nedůvodné. Jak uvedl Nejvyšší soud⁸⁰, při závěru, že byly splněny ostatní předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání se totiž právní posouzení věci soudem prvního stupně omezuje v zásadě jen na závěr, že nejde o věci, v nichž

⁷⁶ Nejvyšší soud ČR, Jc 153/2003, 21 Cdo 968/2003. Soudní judikatura, 2003. č. 9, s. 691.

⁷⁷ Nejvyšší soud ČR, Jc 112/2005, 29 Odo 1079/2003. Soudní judikatura, 2005. č. 7, s. 550.

⁷⁸ Jc 137/2000, 15 Co 733/1999. Soudní judikatura, 2000. č. 12, s. 462.

⁷⁹ Rc 6/96, 6 Co 2198/94. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1996. č. 1, s. 12.

⁸⁰ Nejvyšší soud ČR, Jc 100/2002, 20 Cdo 1053/2000. Soudní judikatura, 2002. č. 6, s. 406.

nelze uzavřít nebo schválit smír. Právě proto, že uznání žalovaného zakládá povinnost soudu rozhodnout o nároku, který je předmětem sporu podle tohoto uznání a to bez ohledu na to zda jsou žalobní tvrzení podložena důkazy, zda dosavadní výsledky řízení prokazují oprávněnost nároku nebo zda se podle nich naopak požadavky žalobce jeví nedůvodnými, omezuje občanský soudní řád v ustanovení § 157 odst. 4 náležitosti odůvodnění rozsudku pro uznání na předmět řízení a důvody, pro něž bylo rozhodnuto právě touto formou rozsudku. Jinak řečeno, bez zřetele k tomu, že k uznání nároku došlo v době, kdy soud již zcela nebo zčásti provedl ve věci dokazování, v rozsudku pro uznání zjištění z těchto důkazů nečiní a nehodnotí je.

Uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, nesmí soud žalobu zamítnout proto, že žalobce neunesl důkazní břemeno.⁸¹ Má-li však soud pochybnosti o tom, zda uznání žalovaného neodporuje právním předpisům, vychází při vydání rozsudku podle §153a odst. 1 o.s.ř. z provedených důkazů a popřípadě provede i důkazy další.

V řízení před soudem prvního stupně i před odvolacím soudem nemusí být jen pro vydání rozsudku pro uznání nařízeno jednání. Došlo-li před jednáním k uznání nároku žalovaným nebo nastala-li před jednáním u soudu prvního stupně fikce uznání nároku, není tu zpravidla žádný důvod k tomu, aby ve smyslu § 115 a 214 odst. 1 o.s.ř. muselo být nařízeno jednání. Jednání však soud vždy nařídí, provádí-li dokazování k objasnění, zda jsou splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání.

I když k vydání rozsudku pro uznání nebylo nařízeno jednání, musí jej soud dle ustanovení § 156 odst. 1 o.s.ř. vždy vyhlásit veřejně.

Byl-li vydán mezitímní nebo částečný rozsudek pro uznání, řízení tím nekončí. Soud proto pokračuje v projednávání zbytku předmětu řízení a rozhodne o něm. To samozřejmě neznamená, že by nebylo možné v tomto rozsahu uzavřít smír nebo že by žalovaný nemohl zbytek nároku uznat.

V případě, že soud vydal konečný rozsudek pro uznání, musí v něm rozhodnout též o náhradě nákladů řízení. Při posuzování úspěchu ve věci (§ 142) vychází z uznání žalovaného nebo z fikce uznání.

⁸¹ Vrchní soud v Praze Jc 7/99, 12 Cmo 508/96. Soudní judikatura, 1999. č. 1, s. 22.

Jestliže žalobce požaduje, aby soud prvního stupně rozhodl rozsudkem pro uznání, ačkoli žalovaný ve skutečnosti nárok neuznal, nebo je uznání neúčinné, není-li rozsudek pro uznání přípustný, popř. nenastala-li fikce uznání podle § 114b odst. 5 o.s.ř. soud jeho návrh usnesením zamítne. Shodně se při posuzování dovolání vyjádřil i Nejvyšší soud⁸², když posuzoval jako otázku zásadního právního významu možnost vydání rozsudku pro uznání v případě, že je žaloba zjevně nedůvodná. K uvedené právní otázce Nejvyšší soud uzavřel, že jestliže je žaloba zjevně nedůvodná, tj. jestliže žalovaný nárok zjevně nemohl vzniknout, neodůvodňuje povaha věci ani okolnosti případu vydání rozsudku pro uznání. I když zákon tuto situaci výslovně nepředvídá, je dle autorů Komentáře k občanskému soudnímu řádu⁸³ nepochybně nezbytné o tomto procesním návrhu žalobce rozhodnout, neboť jinak by nebylo zajištěno splnění povinnosti soudu rozhodnout spor podle uznání žalovaného nebo podle fikce uznání.

Ustanovení § 153a o.s.ř. nedává soudu (na rozdíl od právní úpravy rozsudku pro zmeškání obsažené v ustanovení § 153b o.s.ř.) možnost rozsudek pro uznání nevydat. Na tuto okolnost upozorňuje například L. Derka⁸⁴ v souvislosti se situací, kdy žalovaný v průběhu řízení uzná nárok za oprávněný a ihned poté žalovanou pohledávku zaplatí. To znamená, že nejpozději při jednání, svolaném za účelem vyhlášení rozsudku pro uznání, žalovaný sdělí soudu, že již žalovanou pohledávku zaplatil a toto tvrzení osvědčí či prokáže bankovním výpisem. Pokud by vzal žalobce žalobu zpět, soud by postupoval dle ustanovení § 96 o.s.ř. a zastavil by řízení. Jestliže se tak nestane, pak soudu nezbyvá než rozsudek pro uznání vydat, přestože je vymáhaná pohledávka již zaplacená.

3.5. *Opravné prostředky*

Proti usnesení, kterým soud prvního stupně nevyhověl návrhu žalobce na vydání rozsudku pro uznání, je odvolání přípustné. Dovolání proti usnesení

⁸² Nejvyšší soud ČR, Jc 211/2003, 29 Odo 296/2003. Soudní judikatura, 2003. č. 12, s. 948.

⁸³ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, Praha, 2001. s. 549.

⁸⁴ Derka, L.: Několik poznámek k rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání (§ 153a a § 153b o.s.ř.). Právní praxe v podnikání, 1996. č. 7.-8., s. 53 – 55.

odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání proti tomuto usnesení není přípustné.

Proti rozsudku pro uznání vydanému soudem prvního stupně je odvolání přípustné.

Způsobilým odvolacím důvodem proti tomuto rozsudku však jsou jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a)⁸⁵ a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání podle ustanovení § 153a. Těmito předpoklady jsou v případě, že rozsudek pro uznání byl vydán na základě fikce uznání (§ 153a odst. 3), předpoklady za kterých fikce uznání vzniká.

Odvolací soud může přezkoumat rozsudek pro uznání jen z těchto důvodů a k jiným okolnostem nemůže přihlídnout, i kdyby za řízení vyšly najevo. Skutečnost, zda všechny způsobilé odvolací důvody byly v odvolání proti rozsudku pro uznání také odvolatelem uplatněny, odvolací soud v přezkumné činnosti neomezuje.

Povahu rozsudku pro uznání má ovšem jen rozhodnutí o věci samé. Výrok rozsudku o náhradě nákladů řízení, o lhůtě k plnění a o dalších, tzv. vedlejších otázkách lze proto napadnout odvoláním bez jakéhokoliv omezení.

Jak uvedl Nejvyšší soud,⁸⁶ jestliže odvolací soud odvolání odmítne, nemůže rozhodnout o změně návrhu na zahájení řízení. Podle ustanovení § 95 odst. 1 o.s.ř. může navrhovatel za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Jestliže rozhodování odvolacího soudu vyústí ve výrok o odmítnutí odvolání proti rozsudku pro uznání, nabývá rozsudek soudu prvního stupně právní moci dnem následujícím po posledním dnu lhůty k podání odvolání a řízení tímto okamžikem skončí. Řízení, které probíhá před odvolacím soudem vede jen ke zjištění, že pro absenci podmínek přípustnosti odvolání není odvolání přípustné. Takové řízení proto nemůže být považováno za odvolací řízení v pravém slova smyslu, neboť vlastní odvolací řízení vztahující se k samotnému předmětu odvolání právě pro nepřípustnost odvolání nemůže ani začít. O změně návrhu na zahájení řízení může odvolací soud rozhodovat pouze tehdy, učinil-li je účastník

⁸⁵ Dle ustanovení § 205 odst. 2 písm. a) je odvolání přípustné tehdy, jestliže nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisídící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

⁸⁶ Nejvyšší soud ČR. Jc 72/99, 25 Cdo 2391/98. In: SoJ, 1999.7:274. (databáze ASPI).

za odvolacího řízení vedeného k věcnému přezkumu samotného rozhodnutí soudu prvního stupně, nikoliv za řízení před odvolacím soudem, jehož výsledkem je odmítnutí odvolání

Odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o věci samé může být odvolacím soudem vyřízeno i tak, že vydá rozsudek pro uznání, jestliže žalovaný uznal nárok v průběhu odvolacího řízení. V rozsahu, v jakém bylo podle uznání rozhodnuto, odvolací soud současně změní rozsudek soudu prvního stupně.

Uznal-li žalovaný jen část nebo jen základ nároku, pokračuje odvolací soud v řízení a o zbytku předmětu odvolacího řízení rozhodne některým ze způsobů vyplývajících z ustanovení § 207 odst. 2 nebo § 219 až 222a o.s.ř.

4. ŘÍZENÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍ VYDÁNÍ ROZSUDKU PRO ZMEŠKÁNÍ

Také rozsudek pro zmeškání zmizel z českého civilního procesu v roce 1950 a jak uvádí A. Winterová,⁸⁷ byl později uváděn jako přímo odstrašující příklad buržoazního procesního formalismu, který je v příkrém rozporu se zásadou materiální pravdy a proto pro socialistický právní řád nepřijatelný. Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku a typickým institutem klasického sporného civilního procesu, v němž jsou vydávána deklaratorní rozhodnutí o právech a povinnostech, jimiž účastníci mohou volně mimoprocesně disponovat. Jde o rozsudek pojatý jako sankce za nedostavení se k soudu, jinak nazývaný též rozsudek kontumační⁸⁸. Soud v případě kontumačního řízení musí rozhodovat „podle vůle zákona“, jež upouští od požadavku, aby byl přesně zjištěn skutkový stav a musí se spokojit se skutkovým stavem, jenž byl soudu předložen jen jednou stranou.

Jak bylo uvedeno i v nálezu Ústavního soudu⁸⁹, zavedení institutu rozsudku pro zmeškání sledovalo nepochybně zefektivnění a tím i zrychlení soudního řízení v případech, kdy je žalovaný nečinný a zaviněně svou neúčastí na soudním jednání délku soudního řízení prodlužuje. Je však třeba mít na zřeteli, že rozsudek pro zmeškání je formální institut, který podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného.

Podmínky vydání rozsudku pro zmeškání stanoví ustanovení § 153b o.s.ř. Soud může rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, jestliže žalovanému byla soudem do vlastních rukou doručena žaloba a rovněž do vlastních rukou mu bylo doručeno předvolání k jednání, a to nejméně deset kalendářních dnů a ve věcech uvedených v § 118b o.s.ř. nejméně 30 kalendářních dnů přede dnem, kdy se má jednání konat.

Další nezbytnou podmínkou je poučení žalovaného o tom, že bude v jeho neprospěch rozsudkem pro zmeškání rozhodnuto, jestliže jednání, k němuž byl

⁸⁷ Winterová, A : Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. In: Právní praxe, č. 10, 1993. s. 592 – 599.

⁸⁸ *contumacia* = lat vzdor, vzdorovitost, vzpurnost; odsouditi *in contumaciam* = odsouditi pro neposlušnost, přeneseně v nepřítomnosti.

⁸⁹ ÚS 428/04. Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 36, Nález č. 53. s. 563.

předvolán, bez důvodné a včasné omluvy zmešká. Pokud se ani přes toto poučení žalovaný k jednání, které bylo prvním jednáním ve věci bez omluvy nedostaví, popřípadě jeho omluva, která došla soudu před zahájením jednání je nedůvodná a žalobce se k tomuto jednání dostaví a navrhne, aby bylo rozhodnuto pro zmeškání žalovaného, může soud kontumační rozsudek vydat.

V neprospěch žalovaného je možné rozhodnout na základě tvrzení obsažených v žalobě o skutkových okolnostech sporu, neboť právní posouzení těchto skutkových okolností odůvodňuje závěr, že žaloba je opodstatněná.

Předpoklady, za kterých může být vydán rozsudek pro zmeškání, soud posuzuje podle stavu, jaký tu je v době prvního jednání, které se ve věci konalo. K okolnostem, které nastaly později nebo o nichž se později dozvěděl, nelze přihlídnout. Ani odvolací soud při rozhodování o odvolání proti rozsudku pro zmeškání nemůže přihlídnout k okolnostem, které nebyly známy v době, kdy soud prvního stupně rozsudkem pro zmeškání rozhodl.

Jak bylo uvedeno výše, rozsudek pro zmeškání může soud vydat jen při prvním jednání, které se ve věci konalo. Takovým jednáním tedy není první jednání, které sice bylo ve věci nařízeno, ale posléze bylo odvoláno a účastníkům ještě přede dnem, kdy se mělo uskutečnit, bylo doručeno vyrozumění, že se nekoná nebo že se odročuje na pozdější termín. Jednání se ve věci konalo tehdy, jestliže bylo soudem nařízeno podle § 115 o.s.ř. a později nebylo odvoláno. Není zde významné, že se k němu účastníci nebo jiné předvolané osoby nedostavili, případně z jakého důvodu.

Dostaví-li se žalovaný k prvnímu jednání, které se ve věci konalo, rozsudek pro zmeškání vydat nelze, i když se k dalším jednáním bez omluvy nedostavuje.

Není-li na předvolání k prvnímu jednání ve věci, doručovaném žalovanému do vlastních rukou, uvedeno, u kterého soudu se jednání koná, nejde o řádné doručení předvolání a nemůže být rozhodnuto kontumačním rozsudkem.⁹⁰

Zmešká-li žalovaný bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, lze rozsudek pro zmeškání vydat, i když se před jednáním ve věci písemně vyjádřil, ve vyjádření navrhl zamítnutí žaloby a předložil soudu i listinné důkazy, jichž se dovolává. Žalovaný však nezmešká, pokud se jednání místo něj

⁹⁰ Vrchní soud v Praze. 10 Cmo 138/98. Právní praxe v podnikání, č. 7 – 8, 1998. s. 40.

zúčastní jeho zmocněnec, může-li se při tomto jednání vykázat plnou mocí, případně jiný zástupce. Nemá-li žalovaný procesní způsobilost nebo byl-li nepřítomnému žalovanému ustanoven opatrovník (§29 o.s.ř.), dojde ke zmeškání, jestliže se k jednání nedostaví bez důvodné a včasné omluvy jeho zákonný zástupce nebo opatrovník.

Předvolání k prvnímu jednání ve věci obsahující poučení o možnosti rozhodnout rozsudkem pro zmeškání musí být rovněž doručeno zástupci žalovaného, který má procesní plnou moc pro celé řízení. Pokud se tak nestane, nejsou splněny podmínky pro vydání kontumačního rozsudku a to ani tehdy, jestliže soud k prvnímu jednání s tímto poučením předvolal žalovaného, jehož osobní účasti bylo zapotřebí.⁹¹ Tedy v případě, že žalovaný je v řízení zastupován zvoleným zástupcem, vybaveným plnou mocí pro celé řízení, vztahuje se ustanovení § 153b o.s.ř. i na tohoto zástupce a předpoklady, jimiž občanský soudní řád podmiňuje možnost vydat rozsudek pro zmeškání musí pak být splněny i ve vztahu k zástupci žalovaného.

Je-li v jedné věci více žalovaných, dojde ke zmeškání jen tehdy, nedostaví-li se bez důvodné a včasné omluvy všichni nerozluční společníci. V případě, že je ke společnému řízení spojeno více věcí, které by jinak mohly mít samostatný osud, lze kontumační rozsudek vydat ohledně té z věcí, v níž žalovaný zmeškal, i když se další žalovaní (samostatní společníci) v dalších věcech k jednání dostavili. Tam, kde každý ze žalovaných jedná sám za sebe nic nebrání vydání rozsudku pro zmeškání i proti jen jednomu ze žalovaných.

4.1. Omluva žalovaného

Omluva je z hlediska § 153b odst. 1 o.s.ř. včasná, jestliže došla soudu před prvním jednáním, které se ve věci konalo. V případě, že se žalovaný v této době nestihl soudu omluvit, mohou být důvody, pro které se nemohl k prvnímu jednání dostavit, jen důvodem pro podání návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání podle § 153b odst. 4 o.s.ř. Pokud je tedy omluva uskutečněna po skončení jednání, při němž byl rozsudek pro zmeškání vydán, nejedná se o včasnou omluvu dle

⁹¹ Nejvyšší soud ČR. Rc 47/2001, 20 Cdo 935/2000. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2001, č. 7-8, s. 458..

ustanovení § 153b odst. 1 a to ani v případě, kdy žalovaný jednání zmeškal z důvodu akutní zdravotní indispozice. Omluvitelným důvodem dle ustanovení § 153b odst. 4 o.s.ř. rovněž není okolnost, která byla žalovanému známa předem, jestliže žádné objektivní okolnosti nebránily tomu, aby včas omluvil svou neúčast na jednání.

Jak vysvětlil Nejvyšší soud,⁹² omluvu neúčasti u jednání soudu nebo jiného úkonu lze ve smyslu ustanovení § 101 odst. 2 a § 153b o.s.ř. uskutečnit i jiným způsobem než podáním učiněným dle § 42 o.s.ř. Podáním se rozumí procesní úkon účastníka adresovaný soudu, který účastník činí v době, kdy není v přímém styku se soudem v rámci jednání. Výčet forem, jimiž lze podání učinit, uvedený v ustanovení § 42 o.s.ř. je výčtem taxativním. K telefonickému podání, jež způsobilým druhem podání ve smyslu tohoto ustanovení není, proto soud není povinen přihlídnout. Je-li ovšem obsah telefonického hovoru, jímž žalovaný omlouvá svou neúčast na prvním jednání ve věci veden způsobem, jenž ve volajícím nevyvolává žádné pochybnosti o tom, že soud jeho omluvu přijal, tj. akceptoval ji v uvedené formě (aniž by odtud současně plynulo, že ji má za včasnou a důvodnou), nemůže být takto uskutečněná omluva soudem odmítnuta jen proto, že jde o omluvu telefonickou.

Omluva žalovaného je důvodná, jestliže tvrdí takové skutečnosti, které jsou způsobilé jeho neúčast u jednání soudu omluvit. Není třeba, aby tvrzené důvody ještě před prvním jednáním také prokázal. Při posouzení, zda je omluva žalovaného důvodná, lze vzít v úvahu jen ty skutečnosti, které byly soudu známy v den konání prvního jednání před vydáním rozsudku pro zmeškání.

Nemoc účastníka řízení je zpravidla důvodem způsobilým omluvit jeho neúčast u jednání. Závěr, že zde nebylo překážky, jež účastníku řízení bránila v účasti na jednání, nelze dle názoru Nejvyššího soudu⁹³ dovodit jen z toho, že ten (již jako nemocný) opětovně omlouval svou neúčast u nařízeného jednání u soudu osobně.

Po žalovaném, který se hodlá k jednání soudu včas dostavit, nelze dle názoru Nejvyššího soudu⁹⁴ spravedlivě požadovat, aby nesl tyto pro něj nepříznivé

⁹² Nejvyšší soud ČR. Rc 10/2001, 20 Cdo 2068/98. Sb.NS, 2001. č. 2, s. 97.

⁹³ Nejvyšší soud ČR. 20 Cdo 2056/2000.

⁹⁴ Nejvyšší soud ČR. Usnesení 20 Cdo 2041/2000 ze dne 22.2.2001.

následky, jestliže nastane překážka nebo jiná okolnost, která mu zabrání v účasti na jednání. Příčina toho, proč žalovaný zmeškal první jednání ve věci tedy musí mít s ohledem na její právní povahu, nepředvídatelnost, závažnost, rozsah nebo z jiných důvodů aspekt ospravedlnitelnosti (toho, co lze za dané situace omluvit). Omluvitelným důvodem jsou nejen události mající objektivní povahu, ale i okolnosti žalovaným zaviněné či jinak způsobené, lze-li je v dané situaci považovat za omluvitelné (za důvod ospravedlňující zmeškání jednání).

Kromě toho, že omluva musí být důvodná, je nezbytné, aby byla včasná. Jak uvádí J. Hušek,⁹⁵ omluvu soud musí obdržet nejpozději do vyhlášení rozsudku pro zmeškání. Účinky omluvy nelze proto spojovat s takovým podáním, které je např. v den prvního jednání podáno na poště a adresováno procesnímu soudu. Je totiž zřejmé, že takové podání soudu dojde až po vyhlášení rozsudku. K pozdě doručené omluvě již nelze přihlížet, neboť vyhlášeným rozsudkem je soud vázán.

Za včasnou omluvu je třeba považovat takovou omluvu, která byla soudu včas doručena. Je přitom nerozhodné, že písemné podání nebylo před jednáním doručeno soudci, který ve věci rozhodoval.⁹⁶

Nejvyšší soud⁹⁷ rovněž uvedl, že zmeškání z omluvitelných důvodů se posuzuje nejen ve vztahu k žalovanému – fyzické osobě, ale i ve vztahu k žalovanému – právnické osobě, neboť právnická osoba jedná prostřednictvím fyzických osob. Potřeba nezbytného lékařského ošetření pověřeného pracovníka žalované právnické osoby je tedy omluvitelným důvodem, nebylo-li současně možné již zajistit účast jiného pracovníka žalovaného na prvním jednání ve věci.

4.2. *Nepřípustnost vydání rozsudku pro zmeškání*

Rozsudek pro zmeškání nelze vydat, jestliže se k prvnímu jednání, které se ve věci konalo, nedostaví žalobce (popř. jeho zákonný zástupce nebo zmocněnec) nebo jestliže tento přes poučení, které mu soud poskytl, nenavrhl vydání kontumačního rozsudku. Důvod, pro který se žalobce k jednání nedostavil, je tu nerozhodný. Návrh na vydání kontumačního rozsudku je třeba učinit při jednání

⁹⁵ Hušek, J.: Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. In: Obchodní právo, č. 5, 1998, s. 13.

⁹⁶ Vrchní soud v Praze. 10 Cmo 39/98. Právní praxe v podnikání, č. 7 – 8, 1998, s. 38.

⁹⁷ Nejvyšší soud ČR. 32 Cdo 1939/98. Právo a podnikání, 1999, č. 12, s. 30.

ústně do protokolu a nelze jej nahradit písemným podáním. Návrh, který by žalobce v tomto směru učinil v žalobě, je třeba při jednání zopakovat ústně do protokolu.

Kontumační rozsudek lze vydat jen v neprospěch žalovaného. Se zmeškáním žalobce možnost vydat rozsudek pro zmeškání v jeho neprospěch zákon nespojuje.

Rozsudek pro zmeškání je nepřipustný v řízení nesporném a rovněž ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír, jak to výslovně stanoví ustanovení § 153b odst. 3 o.s.ř.⁹⁸ Pokud by vydáním kontumačního rozsudku mělo dojít ke vzniku, změně nebo zrušení právního vztahu mezi účastníky, tedy tam, kde má rozsudek konstitutivní povahu je rovněž nepřipustný. A. Winterová uvádí⁹⁹, že v uvedeném případě je dikce zákona zcela důvodná, neboť k založení, změně či zrušení právního vztahu je vždy třeba, kromě znalosti relevantních skutečností, i úsudku soudu o vhodnosti, účelnosti, spravedlivosti atd. a k tomu je třeba znát i stanovisko druhé strany. Jedná se například o rozhodnutí o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, o zrušení obchodní společnosti nebo družstva apod. Rozsudek pro zmeškání nelze vydat ani ve sporu o určení otcovství, a to ani tehdy, je-li v něm zároveň uplatňován i nárok na plnění vyživovací povinnosti vůči dítěti¹⁰⁰.

Rozsudek pro zmeškání nelze vydat ani tehdy, jsou-li splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, například tehdy, kdy žalovaný, který se k prvnímu jednání bez důvodné a včasné omluvy nedostavil, ještě před prvním jednáním zaslal soudu podání, kterým nárok uplatněný v žalobě uznal.

4.4. Rozhodnutí

Předpokladem pro vydání rozsudku pro zmeškání také je, že z tvrzení žalobce obsažených v žalobě o skutkových okolnostech věci vyplývá

⁹⁸ Soudní smír nelze uzavřít především v nesporném řízení a dále v těch věcech sporného řízení, u nichž to jejich povaha nepřipouští, jak stanoví § 99 o.s.ř. jedná se např. o věci osobního stavu, jako je rozvod manželství, určení či popření otcovství, apod.

⁹⁹ Winterová, A.: Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Právní praxe, 1993, č. 10. s. 595.

¹⁰⁰ Rc 136/50, Co 28/50. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1950, č. 4, s. 200.

odůvodněnost uplatněného nároku po hmotněprávní stránce. Zmeškání totiž nemá za následek, že žalovaný spor bez dalšího prohrává. Zákon tu vytváří fikci, podle které se v důsledku zmeškání žalovaného považují tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkajících se sporu za nesporná. Soud je pak povinen tímto způsobem zjištěný skutkový stav právně posoudit a kontumační rozsudek může vydat jen tehdy, je-li nárok žalobce po právu.

Okolnost, že důkazy způsobilé prokázat žalobní tvrzení o skutkových okolnostech nebyly k žalobě připojeny nebo v ní označeny nemá vliv na úsudek soudu o tom, zda byly splněny předpoklady pro vydání kontumačního rozsudku.¹⁰¹

Neúplná tvrzení nebo tvrzení, která jsou s žalobním návrhem v rozporu a která nevedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá, neumožňují návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání vyhovět.¹⁰²

V případě, že žaloba neobsahuje skutková tvrzení o všech okolnostech, které jsou pro právní posouzení věci podle hmotného práva významné, může žalobce o potřebné údaje žalobu doplnit. Musí to však učinit tak, aby ještě před prvním jednáním ve věci mohlo být doplnění žaloby včas a řádně doručeno žalovanému. K případnému ústnímu doplnění skutkových tvrzení při prvním jednání (jehož se žalovaný neúčastní) nelze při vydání kontumačního rozsudku přihlížet. Pokud by tak bylo nutné učinit, aby byla důvodnost uplatňovaného nároku prokázána, rozsudek pro zmeškání nemůže být vydán. Dle J. Huška¹⁰³ však nelze vyloučit, že by nikdy nebylo možné doplnit skutková tvrzení v žalobě obsažená. Bylo by to však možné jen pokud by se tak stalo před prvním jednáním a toto doplnění by bylo doručeno i žalovanému.

Neumožňují-li tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech týkajících se sporu vydat kontumační rozsudek o celém předmětu řízení, není tím vyloučena možnost vydat částečný nebo mezitímní rozsudek pro zmeškání (tj. rozhodnout o části předmětu řízení nebo jen o základu nároku), poskytují-li skutková tvrzení obsažená v žalobě pro to oporu.

¹⁰¹ Nejvyšší soud ČR. Jc 79/2000, 20 Cdo 2228/99. Soudní judikatura, 2000. č. 7, s. 275.

¹⁰² Rc 45/96, 15 Co 437/94. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1996. č. 7, s. 255.

¹⁰³ Hušek, J.: Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. Obchodní právo, 1998. č. 5, s. 15.

Jak stanovil Nejvyšší soud¹⁰⁴, částečné zpětvzetí žaloby není změnou žaloby ve smyslu ustanovení § 95 o.s.ř. a takový dispozitivní úkon žalobce vydání rozsudku pro zmeškání ohledně zbylé části nároku nebrání. Jestliže však žalobce při prvním jednání, které ve věci proběhlo, požadoval, aby mu žalovaná částka byla přiznána jako samostatný nárok a nikoliv jako původně uplatněné příslušenství pohledávky, šlo by o změnu žaloby, která by vylučovala vydání rozsudku pro zmeškání.

Současné uplatnění rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání je možné a to například tehdy, uznal-li žalovaný před prvním jednáním jen část nebo základ nároku a k prvnímu jednání se bez důvodné a včasné omluvy nedostavil.

Rozsudek pro zmeškání soud vydat může, ale nemusí. Dle autorů Komentáře k občanskému soudnímu řádu ponechává zákon na úvaze soudu, zda i tam, kde jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady, je vhodné o věci rozhodnout kontumačním rozsudkem. Dle názoru A. Winterové¹⁰⁵ ale nelze připustit hodnocení tvrzeného skutkového stavu soudem bez dokazování, pouze na základě volné úvahy. Jsou-li předpoklady vydání kontumačního rozsudku jednoznačně splněny, soud jej vydat musí. S tímto názorem se ztotožňuje i K. Mruzek¹⁰⁶, který upozorňuje na důvodovou zprávu k občanskému soudnímu řádu jež uvádí, že soud prvního stupně rozsudek vydá, jsou-li splněny předpoklady uvedené v ustanovení § 153b o.s.ř. Z obsahu důvodově zprávy tedy rovněž vyplývá, že zákonodárce neměl v úmyslu ponechat vydání rozsudku pro zmeškání na libovůli soudce.

V souvislosti s právem na spravedlivý proces vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu¹⁰⁷ některé zásady, jimiž by se v při vydávání kontumačního rozsudku měly soudy řídit. Především by měl soud přihlídnout k tomu, že v současné době jsou drobná zpoždění, např. v důsledku selhání techniky zejména v dopravě častá a člověkem mnohdy neovlivnitelná. Významnou roli při zvažování by měla hrát i ta skutečnost, zda se žalovaný k prvnímu nařízenému jednání nedostavil vůbec, či

¹⁰⁴ Re 39/2003, 29 Odo 247/2001. Sbirka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2003, č. 5, s. 332 a n.

¹⁰⁵ Winterová, A. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Právní praxe, 1993, č. 10, s. 592 - 599

¹⁰⁶ Mruzek, K.: Problematika vykladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Právní rozhledy, 2004, č. 4, s. 150.

¹⁰⁷ ÚS 428/04. Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 36, Nález č. 53., s. 563.

zda se dostavil opožděně. Rovněž by soud měl vzít v úvahu procesní aktivitu žalovaného, tedy zda se vyjádřil k podané žalobě, zda navrhl důkazy ke své obraně a podobně. V případě, kdy jinak aktivní žalovaný se na první ve věci nařízené jednání neúmyslně opozdí, není dle názoru Ústavního soudu vydání rozsudku pro zmeškání na místě. K vydání kontumačního rozsudku by tedy soud měl přistupovat zejména v případech, v nichž nezáměr na straně žalovaného je zřejmý, kdy je žalovaný skutečně nečinný nebo se odmítá aktivně podílet na soudním procesu či úmyslně soudní řízení protahuje. Prioritou v soudním řízení totiž musí v takovém případě zůstat ochrana práv těch účastníků (žalovaných), kteří na soudním řízení chtějí aktivně participovat. Podmínky pro vydání kontumačního rozsudku musí být posuzovány uvážlivě a zdrženlivě, ve sporných a hraničních případech není jeho vydání na místě.

Jestliže soud nevyhoví návrhu na vydání kontumačního rozsudku, nevydává o tom zvláštní rozhodnutí a s návrhem žalobce na postup podle § 153b odst. 1 se ani nemusí vypořádat v odůvodnění rozhodnutí o věci samé.

Rozsudkem pro zmeškání soud rozhoduje jen o věci samé, tedy o nároku, který byl předmětem řízení a o jeho příslušenství. Výroky o náhradě nákladů řízení, o lhůtě k plnění a o dalších tzv. vedlejších otázkách, i když jsou uvedeny v rozsudku, kterým bylo pro zmeškání rozhodnuto ve věci samé, tuto povahu nemají.

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku a musí být jako takový výslovně označen. Jeho záhlaví ani výrok se neliší od kontradiktorního rozsudku, odlišné je jeho odůvodnění, které je podstatně kratší a jednodušší. Soud v něm dle ustanovení § 157 odst. 4 o.s.ř. uvede pouze co bylo předmětem řízení a z jakých důvodů rozsudkem pro zmeškání rozhodl. Skutečnosti tvrzené žalobcem není třeba opakovat, neboť jsou ze zákona vzaty za nesporné tak, jak je žalobce uvedl a žaloba byla žalovanému spolu s předvoláním doručena.

4.5. *Opravné prostředky*

Proti rozsudku pro zmeškání ve věci samé je odvolání přípustné. Způsobilým odvolacím důvodem proti tomuto rozsudku však jsou jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání podle § 153b.

Odvolací soud může přezkoumat rozsudek pro zmeškání jen z těchto důvodů a k jiným okolnostem nemůže přihlídnout, i kdyby za řízení vyšly najevo. Skutečnost, zda všechny způsobilé odvolací důvody byly v odvolání proti rozsudku pro zmeškání také odvolatelem uplatněny, odvolací soud v přezkumné činnosti neomezuje (§212/4).

Vedlejší výroky lze napadnout odvoláním bez uvedeného omezení.

Otázkou obrany žalovaného proti rozsudku pro zmeškání se zabýval i Ústavní soud, když usnesením¹⁰⁸ zamítnul ústavní stížnost z důvodu nevyčerpání všech procesních možností ochrany proto, že žalovaný nepodal návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání, ale pouze odvolání. Na odůvodnění tohoto usnesení poukázala J. Burešová,¹⁰⁹ která ve svém příspěvku doporučovala, aby v případě vydání rozsudku pro zmeškání kromě odvolání byl vždy podán i návrh na zrušení tohoto rozsudku a to i v těch případech, kdy k takovému podání není žalovaný legitimován proto, že soud jeho včasnou omluvu soud neuznal za důvodnou.

J. Hušek¹¹⁰ se v reakci na tato autorčina doporučení vyjádřil tak, že ačkoli toto řešení by bylo v dané situaci pochopitelné, účastníci řízení by měli používat ty procesní prostředky ochrany, které jsou v takovém případě namístě a slouží k účelnému uplatnění práva. S jeho tvrzením se plně ztotožňuji, neboť dle mého názoru nelze na základě konkrétního rozhodnutí Ústavního soudu vyvozovat závěr, že stejným způsobem bude v rozhodovací praxi postupováno vždy. Postup navržený J. Burešovou by rovněž nadměrně zatěžoval nejen soudy, ale i sporné strany a navíc by prodlužoval řízení. .

¹⁰⁸ ÚS 444/97. Sbíрка náleží a usnesení Ústavního soudu. Svazek č. 11, usnesení č. 39, s. 311.

¹⁰⁹ Burešová, J.: Ke zrušení rozsudku pro zmeškání. *Obchodní právo*, 1998. č. 9, s. 29 – 31.

¹¹⁰ Hušek, J.: Ještě ke zrušení rozsudku pro zmeškání. *Obchodní právo*, 1998. č. 10. s. 29 – 32.

4.5. *Zrušení rozsudku pro zmeškání*

Žalovaný, který se k prvnímu jednání bez omluvy nedostavil a který zmeškal toto jednání z omluvitelných důvodů může navrhnout, aby soud svůj rozsudek pro zmeškání zrušil.

Návrh je třeba podat nejpozději v den, kdy kontumační rozsudek nabyl právní moci. Ke zrušení rozsudku pro zmeškání podle ustanovení § 153 odst. 4 o.s.ř. nepostačuje, aby žalovaný omluvitelný důvod zmeškání prvního jednání ve věci jen tvrdil. Prokáže-li žalovaný, že jednání skutečně zmeškal z omluvitelných důvodů, soud prvního stupně svůj rozsudek pro zmeškání usnesením zruší a po právní moci tohoto usnesení nařídí ve věci jednání. Nedůvodný návrh žalovaného soud prvního stupně usnesením zamítne. Proti těmto usnesením je odvolání přípustné. Proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání proti těmto usnesením, není dovolání přípustné.

Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání, proti kterému nebylo podáno včas odvolání, může žalovaný podat nejpozději v den, kdy byl tento rozsudek doručen poslednímu z účastníků řízení (jeho zástupci) jimž měl být doručen, neboť tento den je dnem jeho právní moci.¹¹¹

Uvedená obrana nepřísluší žalovanému, který svou neúčast při prvním jednání včas omluvil, avšak soud jeho omluvu neuznal za důvodnou. V tomto případě se může žalovaný bránit jen odvoláním proti rozsudku pro zmeškání s odůvodněním, že jeho omluva byla důvodná a že soud tedy vydal kontumační rozsudek v rozporu s ustanovením § 153b odst. 1. o.s.ř. V případě, že důvod, proč se žalovaný nedostavil k prvnímu jednání, vznikl před vyhlášením rozsudku pro zmeškání, avšak žalovaný neměl možnost (např. s ohledem na povahu tohoto důvodu) se včas omluvit, lze rozsudek pro zmeškání zrušit, prokáže-li žalovaný, že jde o důvod omluvitelný.

Ustanovení § 153b odst. 4 o.s.ř. neumožňuje soudu prvního stupně, aby znovu přezkoumal své posouzení řádnosti a důvodnosti omluvy žalovaného k nařízenému jednání. To je možné jen v odvolacím řízení. Podle uvedeného ustanovení může vzít v úvahu jen okolnosti, které mu nebyly při vyhlášení

¹¹¹ 16 Co 431/96 In: Právní rozhledy, č.2, 1997. s. 94.

rozsudku pro zmeškání známy. V případě, kdy jsou napadány podmínky vydání kontumačního rozsudku, nemůže soud prvního stupně svůj závěr ohledně důvodnosti omluvy žádným způsobem změnit a nejsou proto dány ani podmínky pro zrušení rozsudku tímto soudem. Pokud se tedy návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání soudem prvního stupně opírá jen o tvrzení, že omluva k jednání byla včasná a důvodná, přísluší tyto okolnosti posoudit odvolacímu soudu v rozhodnutí o odvolání proti napadenému kontumačnímu rozsudku.

Jestliže soud prvního stupně zruší svůj rozsudek pro zmeškání (§ 153b odst. 4 o.s.ř.) a žalovaný se nedostaví k jednání, které soud ve věci nařídil, nelze znovu rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, i kdyby se žalovaný nedostavil bez důvodné a včasné omluvy.

V odstavci 5 ustanovení § 153b o.s.ř. je upraven postup soudu v případě, že žalovaný kromě návrhu na zrušení kontumačního rozsudku podle odstavce 4 podal též proti rozsudku pro zmeškání odvolání. Bude-li soudem prvního stupně nebo odvolacím soudem pravomocně vyhověno návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání, k podanému odvolání se nadále nepřihlíží, tj. postupuje se stejně, jako by odvolání vůbec nebylo podáno. Z uvedeného lze dovodit, že soud prvního stupně nejprve bude rozhodovat o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání. Dospěje-li k závěru, že žalovaný první jednání ve věci zmeškal z omluvitelných důvodů, rozsudek zruší a pokračuje v řízení s tím, že nařídí jednání a ve věci po projednání rozhodne. Nevyhoví-li návrhu na zrušení, postoupí věc po nabytí právní moci tohoto svého rozhodnutí odvolacímu soudu k rozhodnutí o odvolání.

ZÁVĚR

Jako zkrácená či rozkazní řízení jsou v civilním právu procesním označována řízení, v nichž je formou rozhodnutí platební rozkaz, případně směnečný či šekový platební rozkaz. Jedná se o zjednodušená řízení, pro které je specifické vydání rozhodnutí formou platebního rozkazu (směnečného a šekového platebního rozkazu) bez jednání, bez slyšení žalovaného a bez dokazování.

Platební rozkaz upravuje občanský soudní řád v ustanoveních § 172 – 174. Pokud je žalobou uplatněn peněžitý nárok a nejedná se o senátní věc, není nezbytný požadavek žalobce, aby bylo rozhodnuto ve zkráceném řízení a soud tak může učinit i bez návrhu. Vydaný platební rozkaz, jehož obsahem je uložení povinnosti žalovanému zaplatit uplatněnou pohledávku, je nezbytné doručit do vlastních rukou žalovaného. Náhradní doručení, stejně jako doručování do ciziny, je v tomto případě vyloučeno. Pokud žalovaný s takovým rozhodnutím nesouhlasí, může se účinně bránit podáním odporu v zákonné patnáctidenní lhůtě od doručení, soud následně vydaný platební rozkaz zruší a ve věci je nařízeno jednání, jehož výsledkem bude rozsudek vydaný po řádném řízení. Platební rozkaz, proti němuž nebyl odpor podán, nabývá účinků pravomocného rozsudku a je exekucním titulem. Odpor může obsahovat jen některý důvod nesouhlasu žalovaného, další lze uvést až při jednání, a rovněž nemůže být zamítnut pro nedostatek odůvodnění.

Poněkud odchylnou úpravu pro rozhodování ve sporech ze směnek či šeků obsahuje ustanovení § 175 o.s.ř., které stanoví předpoklady vydávání směnečných a šekových platebních rozkazů. Na rozdíl od běžného platebního rozkazu zde soud rozhodne jen na výslovný návrh žalobce, k němuž musí být přiložen originál (prvopis) směnky, případně dalších důkazních listin. Vzhledem ke zvláštní povaze směnky či šeku je vůči žalovanému zákon přísnější ve dvou směrech. Jednak musí předložit své případné námitky ve lhůtě tří dnů a v rámci koncentrace námitek mu rovněž ukládá, aby je odůvodnil a uvedl v nich vše, co proti platebnímu rozkazu namítá, neboť k později uplatněným námitkám soud nepřihlédne. Podáním námitek (na rozdíl od podání odporu) se totiž směnečný a šekový platební rozkaz neruší, ale včas uplatněné námitky jsou projednány v následně nařízeném jednání. Rozsudkem pak soud vysloví, zda vydaný směnečný (šekový) platební rozkaz

ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu. Směnečný a šekový platební rozkaz lze na rozdíl od platebního rozkazu doručovat i do ciziny a ani náhradní doručení není vyloučeno.

V případech, kdy dojde během řízení k vydání rozsudku pro uznání (§ 153a o.s.ř.) a rozsudku pro zmeškání (§ 153b o.s.ř.), je rovněž průběh řízení svým způsobem zjednodušen, neboť jejich vydání se opírá o jiný právní základ než je zjištění a posouzení skutkového stavu věci. Zatímco rozsudek pro uznání vychází z koncepce rakouského civilního soudního řádu, úprava rozsudku pro zmeškání našla svůj vzor v uherském právu, které platilo na Slovensku a které (na rozdíl od úpravy rozsudku pro zmeškání v civilním soudním řádu) uvažovalo jen se zmeškáním žalovaného. Jedná se tedy o tradiční instituty, které zmizely z našeho civilního procesu v roce 1951, kdy se vedoucí zásadou procesního práva stala zásada materiální pravdy a do občanského soudního řádu byly znovu zavedeny až novelou provedenou zákonem č. 171/1993 Sb., který nabyl účinnosti roku 1993. Důvody, které k jejich návratu vedly, spočívaly zejména v jejich úspornosti umožňující, za splnění zákonem přesně stanovených podmínek, urychlení soudního rozhodování a zároveň usnadňující roli soudu.

Pokud dojde k zákonem předvídanému uznání nároku žalovaným (popř. domněnku takového uznání podle ustanovení § 114b o.s.ř.) nebo ke zmeškání žalovaného a jsou-li splněny další podmínky, není pro vydání rozhodnutí třeba skutkových tvrzení účastníků a neprovádí se ani dokazování. Předpokladem vydání rozsudku pro uznání je, aby žalovaný nárok, jenž je proti němu uplatňován, v průběhu řízení výslovným projevem zcela, zčásti, nebo v základu uznal a zároveň se musí jednat o věc, v níž lze uzavřít soudní smír. Rozsudek pro zmeškání (kontumační rozsudek) pak může být vydán, pokud se žalovaný, který je řádně předvolán, bez důvodné a včasné omluvy nedostaví k prvnímu jednání, které se ve věci konalo a žalobce, jenž se dostaví, vydání rozsudku pro zmeškání navrhne. Rovněž i zde se musí jednat o věc, v níž lze uzavřít soudní smír a navíc musí jít o rozsudek deklaratorní povahy.

V souvislosti s rozsudkem pro uznání je třeba rovněž zmínit ustanovení § 114b, které bylo do občanského soudního řádu zavedeno novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. s účinností od 1.1.2001. Toto ustanovení umožňuje v rámci realizace úsilí o urychlování řízení soudu uložit usnesením žalovanému,

aby se ve věci písemně vyjádřil. Pokud tak žalovaný ve stanovené lhůtě neučiní a ani soudu nesdělí, jaké vážné důvody mu ve vyjádření brání, má se za to, že nárok, který je proti němu uplatňován, uznává.

Společné pro výše popsané instituty jsou kromě uvedených specifík rovněž úvahy, zda jejich uplatňováním v praxi nedochází k omezování procesních práv žalovaného, zejména jeho základního práva na spravedlivý proces vzhledem k tomu, že soudní přezkoumání opodstatněnosti nároku žalobce je charakterem zkrácených řízení značně omezeno. Vzhledem k tomu, že žalovaný není možností účinné obrany proti vydanému rozhodnutí zbaven, nelze o omezování procesních práv účastníků řízení hovořit. Jak bylo výše ukázáno, v uvedených případech je kladen vyšší důraz na procesní aktivitu žalovaného a je proto nezbytné, aby soudy v rámci své poučovací povinnosti účastníka na případné následky jeho nečinnosti upozornily.

Nevýhodu zákonné úpravy platebního rozkazu pak lze spatřovat zejména v úpravě doručování výlučně do vlastních rukou žalovaného, kdy může trvat i několik měsíců, než je platební rozkaz soudem pro nedoručitelnost zrušen. Vzhledem k tomu, že soud může platebním rozkazem rozhodnout i bez výslovného návrhu žalobce, bude zřejmě vhodné uvést v žalobě na peněžité plnění skutečnosti, které by případnému doručení platebního rozkazu mohly bránit, aby soud mohl kvalifikovaně zvážit, jakým způsobem ve věci rozhodne.

LITERATURA

- Bartoš, A.:** Rozsudek pro uznání. Právní rádce, 1995. č. 1., s. 14.
- Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.:** Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck. Praha, 2001.
- Bureš, J., Drápal, L.:** Novelizace občanského soudního řádu provedená zákonem č. 171/1993 Sb. Právní rozhledy, 1994. č. 2, s. 33 – 39.
- Burešová, J.:** Ke zrušení rozsudku pro zmeškání. Obchodní právo, 1998. č. 9, s. 29-31.
- Derka, L.:** Několik poznámek k rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání (§ 153a a § 153b o.s.ř.). Právní praxe v podnikání, 1996. č. 7.-8., s. 53 – 55.
- Des, Z.:** Směnečný platební rozkaz – některé poznatky z rozhodovací praxe soudů. Časopis pro právní vědu a praxi, 1993. č. 2, s. 156.
- Drápal, L.:** Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. Mimořádná příloha. č. 5.
- Hušek, J.:** Rozsudek pro uznání – uznání návrhu v průběhu řízení. Obchodní právo, č. 3, 1997. s. 28 – 30.
- Hušek, J.:** Rozsudek pro zmeškání v obchodních věcech. In: Obchodní právo, č. 5, 1998. s. 13.
- Hušek, J.:** Ještě ke zrušení rozsudku pro zmeškání. Obchodní právo, 1998. č. 10. s. 29–32.
- Chalupa, R.:** Základy směnečného práva. Linde, a.s., Praha, 2003.
- Kamlach, M.:** Lze de lege ferenda uložit povinnost odůvodnit odpor proti platebnímu rozkazu? Právní praxe, 1996. č. 7, s. 411 a n.
- Kovařík, Z.:** Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu. Bulletin advokacie, 2000. č. 10, s. 11.
- Kovařík, Z.:** Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení.

- Bulletin advokacie, 2000. č. 9, s. 43.
- Kozel, R.: Jak urychlit vymáhání pohledávek v obchodních vztazích? Právní rádce, 1997. č. 7, s. 6.
- Králík, M.: Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. Právní rozhledy, 2002. č. 8, s. 381 – 385.
- Macur, J.: Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. Bulletin advokacie, 2002. č. 2, s. 28 – 36.
- Macur, J.: platební rozkaz v civilním procesu České republiky a zemí Evropské unie. Právní rozhledy, 2002. č. 5, s. 201 – 206.
- Macur, J.: Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. Bulletin advokacie, 2002. č. 2, s. 28 – 36.
- Možnost splácet směnečný peněz ve splátkách. Právní praxe v podnikání, 1997. č. 11, s. 30.
- Mruzek, K.: Problematika výkladu „může“ v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Právní rozhledy, 2004, č. 4, s. 150.
- Odchytky v šekovém řízení. In: Bulletin advokacie, 2001. č. 1, s. 36.
- Renesance směnky XVI. Vymáhání směnek. Směnečné právo procesní. Právní praxe v podnikání, 1994. č. 3, s. 19.
- Sedláčková, I.: K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř.“ In: Bulletin advokacie, 2002, č. 6-7, s. 74 - 76.
- Schelle, K., Schellová, I.: Kontumační rozsudky. Právník, 1994. č. 3, s. 226 -235
- Schellová, I. a kol.: Civilní proces. Eurolex Bohemia, 1. vydání. Praha, 2006.
- Typické problémy současné směnečné praxe II. K vymáhání práv ze směnek. Právo a podnikání. 1993. č. 11, s. 6 a n.
- Winterová, A.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. Linde a.s., 1. vydání. Praha, 2003.
- Winterová, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie, 2001. č. 4, s. 8 – 23.
- Winterová, A.: Nad osmnáctou novelou (a devatenácti novelizacemi) občanského soudního řádu. Právní praxe, 1996. č. 4, s. 186 – 200.
- Winterová, A.: Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. In: Právní praxe, č. 10,

1993. s. 592 – 599.

Zahradníčková, M.: Směnečný platební rozkaz. Daňová a hospodářská kartotéka,
1994.č. 13. B117.

SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

(v pořadí dle výskytu v textu)

Nejvyšší soud, Rc 21/67, Rozsudek 5 Cz 80/66. Sběrka soudních rozhodnutí
a stanovisek Nejvyššího soudu, 1967. č. 3, s. 168.

Nejvyšší soud, Rc 42/75, Rozsudek 3 Cz 5/75. Sběrka soudních rozhodnutí
a stanovisek Nejvyššího soudu, 1975. č. 9, 10, s. 50.

Nejvyšší soud, Rozsudek 1 Cz 18/72. Sborník IV, s. 757a n.

Vrchní soud v Praze, Usnesení 9 Cmo 374/96. Právní praxe v podnikání, 1997. č. 2, s.
28 a n.

Krajský soud: Plzeň, Rc 58/69 Rozhodnutí 8 Co 469/68. Sběrka soudních rozhodnutí a
stanovisek Nejvyššího soudu, 1969. č. 7, s. 416.

Nejvyšší soud ČSR, Rc 16/88, Stanovisko Cpj 72/87. Sběrka soudních rozhodnutí a
stanovisek Nejvyššího soudu, 1988. č. 6, s. 289 a n.

Vrchní soud v Praze, 9 Cmo 99/98. Obchodní právo, 1998. č. 6, s. 23.

Nejvyšší soud ČR, Rc 1/93, Stanovisko Cmpj 61/92. Sběrka soudních rozhodnutí a
stanovisek Nejvyššího soudu, 1993. č. 1-2. s. 53 a n.

Nejvyšší soud ČR, Rc 24/93, Usnesení 7 Co 4/92. Sběrka soudních rozhodnutí a
stanovisek Nejvyššího soudu, 1993. č. 3-4, s. 135 a n.

Vrchní soud v Praze. Ncp 494/2002. Bulletin advokacie 2002, č. 11-12, s. 109.

Nejvyšší soud ČR. Rc 53/95, 5 Cmo 74/94. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek
Nejvyššího soudu, 1995. č. 6, s. 244a n.

5 Cmo 74/99. Soudní rozhledy, 2000. č. 2, s. 44 a n.

5 Cm 197/94. Soudní rozhledy, 1995. č. 5, s. 105.

Nejvyšší soud ČR. Jc 118/99, 20 Cdo 419/99. Soudní judikatura, 1999. č. 11, s. 432.

Vrchní soud v Praze: Zrušení směnečného platebního rozkazu pro nedoručitelnost.

Usnesení ze dne 24.7.2006, 5 Cmo 275/2006. Právní rozhledy, č. 5, 2007. s. 187–188.

Nejvyšší soud ČR. Jc 190/2002, 29 Cdo 2893/2000. Soudní judikatura, 2002. č. 10,
s. 764.

- 5 Cmo 22/97. Soudní rozhledy, 1998. č. 12, s. 316 a n.
- 5 Cmo 466/95. Soudní rozhledy, 1995. č. 2, s. 36 a n.
- 5 Cmo 13/99. Soudní rozhledy, 2000. č. 7, s. 209
- 5 Cmo 753/95. Soudní rozhledy, 1996. č. 5, s. 116.
- 5 Cmo 430/94. Soudní rozhledy, 1996. č. 3, s. 57.
- 5 Cmo 753/95. Soudní rozhledy, 1996. č. 5, s. 116.
- 5 Cmo 430/94. Soudní rozhledy, 1996. č. 3, s. 57.
- 5 Cmo 109/95. Soudní rozhledy, 1996. č. 5, s. 115.
- 5 Cmo 593/96. Soudní rozhledy, 1998. č. 11, s. 285.
- Je 88/2000, 32 Cdo 20/2000, Soudní judikatura, 2000. č. 8, s. 305.
- Je 115/2003, 9 Cmo 414/2002, Soudní judikatura, 2003. č. 7, s. 522.
- Je 176/2004, 29 Odo 1042/2003, Soudní judikatura, 2004. č. 9., s. 718.
- Nález Ústavního soudu, ÚS 454/04 ze dne 30.3.2006.
- Nejvyšší soud ČR, Je 153/2003, 21 Cdo 968/2003. Soudní judikatura, 2003. č. 9, s. 691.
- Nejvyšší soud ČR, Je 112/2005, 29 Odo 1079/2003. Soudní judikatura, 2005. č. 7, s. 550.
- Je 137/2000, 15 Cdo 733/1999. Soudní judikatura, 2000. č. 12, s. 462.
- Re 6/96, 6 Cdo 2198/94. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1996. č. 1, s. 12.
- Nejvyšší soud ČR, Re 21/2006, 21 Cdo 1951/2004. In: Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek nejvyššího soudu, 2006. č. 3, s. 202.
- Nejvyšší soud ČR, Re 21/2006, 21 Cdo 1951/2004. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2006. č. 3, s. 202.
- Nejvyšší soud ČR, Je 107/2005, 21 Cdo 2165/2004. Soudní judikatura, 2005. č. 7, s. 518 a n.
- Nejvyšší soud ČR, Je 100/2002, 20 Cdo 1053/2000. Soudní judikatura, 2002. č. 6, s. 406.
- Vrchní soud v Praze, Je 7/99, 12 Cmo 508/96. Soudní judikatura, 1999. č. 1, s. 22.
- Nejvyšší soud ČR, Je 111/2003, 29 Odo 296/2003. Soudní judikatura, 2003. č. 12, s. 948.
- Nejvyšší soud ČR, Je 72/99, 25 Cdo 2391/98. In: SoJ, 1999.7:274. (databáze ASPI).
- ÚS 428/04. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 36, Nález č. 53. s. 563.

Vrchní soud v Praze. 10 Cmo 138/98. Právní praxe v podnikání, č. 7 – 8, 1998. s. 40.

Nejvyšší soud ČR. Rc 47/2001, 20 Cdo 935/2000. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2001. č. 7-8, s. 458..

Nejvyšší soud ČR. Rc 10/2001, 20 Cdo 2068/98. Sb.NS, 2001. č. 2, s. 97.

Nejvyšší soud ČR. 20 Cdo 2056/2000.

Nejvyšší soud ČR. Usnesení 20 Cdo 2041/2000 ze dne 22.2.2001.

Vrchní soud v Praze. 10 Cmo 39/98. Právní praxe v podnikání, č. 7 – 8, 1998, s. 38.

Nejvyšší soud ČR. 32 Cdo 1939/98. Právo a podnikání, 1999. č. 12, s. 30.

Rc 136/50. Co 28/50. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1950. č. 4, s. 200.

Nejvyšší soud ČR. Je 79/2000, 20 Cdo 2228/99. Soudní judikatura, 2000. č. 7, s. 275.

Rc 45/96, 15 Co 437/94. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 1996. č. 7, s. 255.

Rc 39/2003. 29 Cdo 247/2001. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, 2003. č. 5, s. 332 a n.

ÚS 428/04. Sbírnka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 36, Nález č. 53., s. 563.

ÚS 444/97. Sbírnka nálezů a usnesení Ústavního soudu. Svazek č. 11, usnesení č. 39, s. 311.

16 Co 431/96. In: Právní rozhledy, č.2. 1997. s. 94.